PRIMORSKI DNEVNIK

GLASILO OSVOBODILNE FRONTE SLOVENSKEGA NARODA ZA TRŽAŠKO OZEMLJE

Leto X. - Štev. 308 (2927) Poštnina plačana v gotovini Spedizione in abbon. post. I. gr. TRST, sreda 29. decembra 1954 Cena 20 lir

Čitajte in naročite se na «PRIMORSKI DNEVNIK»

Zvezni proračun FLRJ za 1955 znaša 234.4 milijard dinarjev

Dr. Marijan Brecelj in Vojin Popović kritizirata zahodnonemško odlašanje izplačila vojnih obveznosti

Dedijeru odvzeta poslanska imuniteta in predlagana njegova izključitev iz ZKJ

BEOGRAD, 28. — Po nepotrjenih vesteh sta bila Djilas in Dedijer aretirana pod obtožbo kršitve čl. 118 kazenskega zakonika.

(Od našega dopisnika)

BEOGRAD, 28.— Zvezni svet in svet proizvajalcev ljudske skupščine sta danes na ločenih sejah razpravljala o družbenem načrtu za leto 1955 in ga sprejela. Poslanca Marijan Brecelj v zveznem svetu in Vojin Popović v svetu proizvajalcev sta posebno poudarila vprašanje obveznosti Zahodne Nemčije in izrazila obžalovanje zaradi negativnega stališča zahodnonemške delegacije, ki je že v tretjič prekinila pogajanja. Mi pričakujemo konkreten dokaz dobre volje bonnske vlade, je poudaril Marijan Brecelj, ne pa iskanje raznih tolmačenj londonskega sporazuma, ki dejansko pomenijo odlasanje s plačilom. Smatramo, da bi bonnska vlada, je dejal Vojin Popović, iz mnogih in predvsem iz političnih razlogov morala pokazati dobro voljo in pripravljenost za izpolnitev svojih obveznosti, ker je to važen pogoj za iskreno in konstruktivno sodelovanje med našima državama.

Na skupni seji obeh domov je tajnik zveznega izvršnega sveta Veljko Zeljkovič podal poročilo o zveznem proračunu za leto 1955, ki predvideva 234.4 milijard dohodkov in izdatkov. Od tega zneska odpade največji del — 175.8 milijard — na narodno obrambo, 31.4 milijarde za upravne izdatke zveznih organov in ustanov, 14 milijard za odplačilo inozemskih dolgov, 9 milijard za dotacije nerazvitim republikam in 1.4 milijarde za okraja Koper in Buje.

Izvršni komite CK Zveze komunistov Jugoslavije je danes na predlog kontrolne komisije razrešil Vladimira Dedijera, člana centralnega komiteja, vseh funkcij in dela v organizacijah ZK do sestanka centralnega komiteja, ki bo razpravljal o predlogu kontrolne komisije, naj se Dedijer izključi iz Zveze komunistov. Kontrolna komisija, ki je preiskovala primer Dedijera, je ugotovila, da je Dedijer padel na pozicije sovražnika ZKJ, izgradnje socializma v Jugoslaviji in škodljivca mednarodnih interesov svoje domovine. Dedijer, ugotavlja kontrolna komisija, je po tretjem plenumu CK nadaljeval s svojim sovražnim delovanjem in skušal obdržati svoje pozicije v ZKJ, da bi nadaljeval delovanje, ki ga je začel skupno z Djilasom. Ko ga je kontrolna komisija 15. decembra poklicala, naj pojasni svoje stališče, je Dedijer izjavil, da ne priznava pristojnosti komisije in s tem prekršil partijsko disciplino. Svojo izjavo inozemskemu tisku, v kateri lažno prikazuje svoj primer, je dal z namenom, da okleveta ZKJ in da škoduje mednarodnemu ugledu svoje domovine. S tem se je skupno z Djilasom postavil na razpolago tistim krogom v inozemstvu, ki so sovražno razpoloženi do socialistične Jugoslavije.

Na popoldanski seji je zvezni svet ljudske skupščine sprejel zahtevo javnega tožilca in odvzel poslansko imuniteto Vladimiru Dedijeru in odobril uvedbo kazenskega postopka na osnovi čl. 118 kazenskega zakonika. Omenjeni člen predvideva kazen strogega zapora za vsakega, ki bodisi s pisanjem, govorom ali na kateri koli drugi način vodi propagando proti državni in družbeni ureditvi, proti političnim, gospodarskim, vojaškim in drugim važnim ukrepom ljudske oblasti z namenom, da podkoplje oblast delovnega ljudstva, obrambno moč države, gospodarsko osnovo socialistične izgradnje in razbije bratstvo in enotnost narodov Jugoslavije.

B. B.

Maršal Tito pri guvernerju države Madija Barat

NOVI DELHI, 28. — Predsednik republike Josip Broz Tito je bil sinoči gost na svečani večerji, ki jo je v njegovo čast priredil guverner države Madija Barat, Maharadža Odšinbija. Danes popoldne si je predsednik Tito v spremstvu guvernerja ogledal veliko razstavo ročnih del te države. Številna množica je toplo pozdravila predsednika Tita.

Angleški železničarji vztrajajo pri sklepu o stavki

LONDON, 28. — Izvršni odbor sindikata britanskih železničarjev (ki šteje 400.000 članov), je zavrnil poziv vlade, naj prekliče sklep o splošni stavki železničarjev, ki naj se morala začeti 9. januarja. Izvršni odbor pa je pristal na sodelovanje s preiskovalno komisijo, ki ji predseduje znani škotski pravnik sir John Cameron. Izvršni odbor bo komisiji, ki bo začela z delom 30. decembra, predložil svoje zahteve.

Železničarji zahtevajo zvišanje mezd, tretje to leto. Ravnateljstvo železnic, ki so nacionalizirano podjetje, pa je sporočilo, da lahko samo v minimalni meri pristane na zahteve sindikatov. Sindikati so nato napovedali splošno stavko za 9. januar, neredno za delo sir Walter Monckton pa je spričo negotovosti borbe do skrajnosti med močno železničarsko strokovno organizacijo in upravo nacionaliziranega podjetja ustanovil preiskovalno in posredovalno komisijo.

Politični opazovalci vidijo v razvoju tega spora zelo pomembno dogajanje, ki obsega številna vprašanja. Med drugim so nekateri začeli postavljati vprašanje, kaj naj vlada ukrene v primeru stavke v nacionaliziranem podjetju. Drugo vprašanje je, ali lahko vlada prisili nacionalizirano ustanovo, da pristane na delavske zahteve. Takšen ukrep vlade bi nedvomno olajšal zahteve po mezdnih povišnih v drugih panogah, kjer delavci prav tako niso zadovoljni s plačami, zlasti v cestnem prometu in v premogovnih rudnikih.

Neverjetna obsodba

MODENA, 28. — Kakor poroča «Ansa», je danes tamkajšnji tribunal obsodil ravnatelja modenskega kominformističnega tednika Arolda Torellija na štiri mesece zapora «zaradi zločina hujskanja na razredno mržnjo, ki ga predvideva člen 415 kazenskega zakonika». Torellija so ovadili sodišču, ker je v omenjenem tedniku objavil fraze, glede katerih je sodišče bilo mnenja, da pomenijo odkrito hujskanje na sovraštvo med socialnimi razredi. Agencija dodaja, da se je Torelli zlasti zaganjal proti «delodajalskim razredom» («classi padronali»).

Sodišče je Torellija obsodilo pogojno na štiri mesece zapora «zaradi zločina hujskanja na razredno mržnjo» in na šest tisoč lir globe «zaradi objave lažnih in tendencioznih vesti».

Ameriško žito za Jugoslavijo

WASHINGTON, 28. — Predstavnik FOA je danes potrdil vesti, da nameravajo ZDA dobaviti Jugoslaviji zadostne količine žita, ki bodo zadostile njenim potrebam do prihodnje zetve. Pogajanja, ki so v teku, predvidevajo dobavo drugih 429 tisoč ton. Pretekli teden je FOA že sporočila, da bodo v kratkem poslali 190 tisoč ton žita.

BONN, 28. — Bonnska vlada javlja, da je v letu 1954 pribežalo v Zahodno Nemčijo okoli 160.000 beguncev z Vzhoda. Število beguncev z Vzhoda, ki so pribežali v Zahodno Nemčijo, je s tem narastlo na 2.200.000.

NOV KURZ JAPONSKE ZUNANJE POLITIKE

HATOJAMA NAPOVEDUJE normalizacijo z Vzhodom

Novi japonski ministrski predsednik kritizira Jošidovo politiko in se zavzema za vzpostavitev odnosov z ZSSR, Kitajsko in deželami Jugovzhodne Azije

TOKIO, 28. — Japonski ministrski predsednik Ičiro Hatojama je danes izjavil, da sicer ni treba temeljito spremeniti zunanje politike prejšnje vlade, da pa je zaželeno vzpostaviti normalne odnose s pekinško Kitajsko, z ZSSR in z deželami jugovzhodne Azije, čeprav bi pri tem Japonska ostala zvesta svojim obveznostim do Zahoda.

Hatojama, ki je govoril na kosilu, ki so mu ga priredili tuji novinarji, je dejal, da je po njegovem taka politika izvedljiva če bo naletela na razumevanje ZDA. Ministrski predsednik je nadalje izjavil, da je protiameriško razpoloženje na Japonskem deloma posledica «zgrešenega mnenja, da je Japonska pod Jošidovo vlado slepo sledila ameriškemu diktatu» in dejal, da namerava ta položaj popraviti z bolj ljudsko zunanjo politiko.

Pri prikazovanju zunanjepolitičnega programa svoje vlade je Hatojama poudaril naslednje točke: 1. Japonska ima pravico, ki ji jo daje njena suverenost, da se oboroži, zato tudi v ta namen ni treba spreminjati ustave, ki jo je odobril še Mac Arthur; kljub temu pa bo poskušal doseči spremembo čl. 9 ustave, da bi se končala sedanja juridična nesoglasja; 2. med Japonsko, ZSSR in Kitajsko lahko pride do izmenjave «ljudi in blaga», ki bo koristna za vse tri države; 3. niso potrebne «korenite spremembe» v odnosih med Japonsko in ZDA; 4. končala se bo nekdanja «despotska diplomacija» in težnje ljudstva bodo bolj upoštevane. 5. Japonska bo vzpostavila normalne odnose z jugovzhodnoazijskimi državami; 6. pogajanja za vojne reparacije je treba dokončati «z vzajemno iskrenostjo».

Hatojamova vlada je danes sklenila ukiniti «Svet za preprečevanje protidemokratične dejavnosti». To zelo nepopularno ustanovo je tisk imenoval «zbor lovcev na rdeče čarovnice».

Japonski parlament pa je danes izglasoval poslanico sovjetskemu ministrskemu predsedniku Malenkovu, od katerega poskuša doseči repatriacijo japonskih vojnih zločincev, ki so še v ZSSR in kjih je približno tisoč. Predsednik repatriacijske komisije poslanske zbornice je izročil prepis poslanice sovjetski misiji na Japonskem.

V Parizu potrjujejo Nehrujev obisk

PARIZ, 28. — Predstavnik zunanjega ministrstva je potrdil, da bo indijski vladni predsednik obiskal Pariz na vabilo francoske vlade po konferenci ministrskih predsednikov Commonwealtha, ki bo prihodnji mesec v Londonu. Nehrujev prihod v Pariz pričakujejo za 15. februarja. Podrobnosti o razgovorih v Parizu bodo določene po njegovem povratku v Novi Delhi s konference ministrskih predsednikov držav skupine Colombo, ki je sedaj v indonezijski prestolnici.

S poti predsednika Tita po indijskih pokrajinah

Maršal Tito med prebivalstvom neke indijske vasi severno od Novega Delhija.

V FRANCIJI DANES ODLOČITEV o pariških sporazumih in usodi vlade

Poslanska zbornica bo ponovno glasovala o ustanovitvi zahodnoevropske zveze in o sprejemu Nemčije v atlantski pakt - V Londonu in Washingtonu «nič ne vedo» o nameravanem Churchillovem potovanju v ZD Amerike - Francoski korak v Londonu zaradi izjave Foreign Officea

PARIZ, 28. — Francoska narodna skupščina bo danes izrekla odločilno besedo v zvezi z nemško oboroževitvijo. Kakor znano, je skupščina včeraj z 289 glasovi proti 251 odobrila načelo sprejema Nemčije v NATO. Sedaj pa je treba se določiti način tega sprejema, ki naj bi se na podlagi pariških sporazumov izvršil po spremenjeni bruseljske pogodbe, ki se je preimenovala v zahodnoevropsko zvezo. To je bila vsebina prvega člena pariških sporazumov, ki ga je v petek francoska skupščina zavrnila.

Pretrklo noč je zunanjepolitični odbor odklonil ponovno čitanje tega člena in zaradi tega je Mendes-France takoj predložil nov načrt zakona, ki povzema besedilo zavrnjenega člena in ki «pooblašča predsednika republike, da ratificira protokol, ki spreminja in spopolnjuje bruseljsko pogodbo in priložene protokole glede sil držav zahodnoevropske zveze, glede nadzorstva nad oboroževanjem in glede agencije za nadzorstvo oboroževanja». Novi načrt zakona vsebuje tudi spremenjevalni predlog, ki predvideva ustanovitev parlamentarne komisije, kateri bo moral biti predložen vsak načrt za povečanje števila oboroženih sil držav članic zahodnoevropske zveze.

Novi načrt zakona je zunanjepolitični odbor odobril in takoj na to se je v skupščini razprava nadaljevala. Bila pa je zelo kratka. Mendes-France je namreč razpravo kmalu prekinil in postavil vprašanje zaupnice, nakar je bila seja odložena na jutri popoldne. Vprašanje zaupnice je Mendes-France postavil v zvezi z besedilom novega načrta zakona ter proti vsakemu spreminjevalnemu ali dodatnemu predlogu. Glasovanje o novem načrtu bo imelo prednost pred glasovanjem o drugem in tretjem členu pariških sporazumov (sprejem Nemčije v NATO), ki ju je skupščina preteklo noč že odobrila.

Jutri popoldne se bo morala torej skupščina izreči: 1. o sprejemu Nemčije v bruseljski pakt in o ustanovitvi zahodnoevropske zveze; 2. potrditi bo morala svoje glasovanje o sprejemu Nemčije v NATO.

Danes zjutraj pa je poslanec Lausatnau-Lacau položil nov spreminjevalni predlog, ki zahteva, naj se ratifikacijske listine ne položijo, dokler ne bo vladni predsednik na podlagi temeljitih razgovorov s sovjetsko vlado lahko podrobno poročal skupščini in republiškemu svetu o stvarnih možnostih pomirjevalne politike v Evropi.

Opazovalci so mnenja, da je zaradi tega mogoče, da bo večina, ki jo je včeraj dobil Mendes-France, ponovno padla. V absolutnih številkah je Mendes-France od petka do včeraj pridobil 59 glasov: v petek je namreč bil v manjšini za 21 glasov, medtem ko je včeraj dobil večino 38 glasov. Te glasove so prispevale skoraj vse skupine razen radikalov. Največje spremembe so bile v vrstah neodvisnih: 10 ugodnih glasov več, 10 nasprotnih glasov spremenjenih v vzdržane. Drugih 11 glasov pa so prispevali socialni republikanci, medtem ko se je večini pridružilo še 7 socialistov. Značilno je, da so se poslanci MRP (demokristjani) razdelili na tri skupine, od katerih je skupina 17 poslancev pod vodstvom Roberta Schumana glasovala za vlado. Značilno je tudi vzdržanje vidnejših osebnosti, kakor sta Pinay in Reynaud med neodvisnimi, Pleven (UDSR) in Lecourt, predsednik demokristjanske parlamentarne skupine. Na splošno se ugotavlja, da se je včeraj vzdržalo 78 poslancev v primerjavi s 73, ki se jih je vzdržalo v petek. V radikalni stranki, kateri pripada Mendes-France, pa ni prišlo do sprememb. Število poslancev v tej skupini, ki so glasovali proti (26), se je povečalo za enega. Daladier in Herriot sta še dalje ostala med nasprotniki.

Večina pariških dnevnikov poudarja danes z zadovoljstvom izid včerajšnjega glasovanja. Vendar pa poudarjajo nekateri od teh listov, da je treba včerajšnjo večino pripisati predvsem želji, da «se ohrani atlantsko zavezništvo». «Parisien Libere» pravi, da ostaja še vedno relativno znatna masa nepopustljivih, ki vidijo v nemški oboroževitvi tako veliko nevarnost, da rajši vidijo, da Francija dopusti vsiljenje te oboroževitvi od zunaj, kakor da bi prevzeli odgovornost pred zgodovino. «Figaro» pravi, da ni mogoče govoriti o toplem pristanku parlamenta. «Franc Tireur» tudi odobrava izid včerajšnjega glasovanja, progresistični «Liberation» poudarja «obupne napore Mendes-Francea za zopetno oboroževitev Nemčije». «Humanite» pa izjavlja: «Bitka se nadaljuje. Če bo na žalost skupno besedilo sprejeto, ne bo nobena stvar preprečila, da bi poslanci, ki bodo k temu prispevali, morali odgovarjati pred ljudstvom. Položaj pariških sporazumov pa ostane majav po prvem udarcu, ki so ga dobili v petek».

V ameriški prestolnici so po zadnjem razvoju položaja optimistični in upajo, da bo Mendes-France jutri dosegel dokončno odobritev pariških sporazumov. Nekateri opazovalci so mnenja, da na reakcijo z Vzhoda ne bo treba čakati. Nihče ne more predvidevati, kakšna bo prva reakcija Moskve. Domnevajo pa, da bo sovjetska vlada izvršila pretnjo o odpovedi francosko-sovjetske pogodbe, da pa bo počakala na položitev ratifikacijskih listin.

Predsednik Eisenhower je odklonil sleherno izjavo in namerava čakati na dokončni rezultat. Tudi danes se je predsednik po telefonu razgovarjal z Dullesom, toda načelnik tiskovnega urada Bele hiše je izjavil, da čakajo na jutrišnje glasovanje in da ne morejo izjaviti drugega. Prav tako je izjavil, da ni v državnemu departmaju nič znanega o načrtih za sestanek med Churchillom in Eisenhowerjem, ki naj bi bil prihodnji mesec. Tudi predstavnik Foreign Officea je izjavil, da ni v načrtu noben sestanek med Churchillom in Eisenhowerjem za primer, da francoski parlament ne odobri pariških sporazumov. «Ne z ameriške strani ne z britanske strani ni bila predlagana umestnost takega sestanka», je pripomnil predstavnik. Potrdil pa je, da je francoska vlada poslala britanski vladi sporočilo, ki vsebuje njeno stališče glede izjave, ki jo je objavilo v petek britansko zunanje ministrstvo takoj po negativnem glasovanju v francoski skupščini. Na vprašanje nekaterih novinarjev je predstavnik dejal: «Znana nam je reakcija francoske vlade na omenjeno izjavo».

Kljub zanikanju v Londonu in Washingtonu glede sestanka med Churchillom in Eisenwerjem se v londonskih političnih in novinarskih krogih vztrajno širijo govorice o možnosti takega sestanka. Pripominja se, da je zanikanje Foreign Officea sestavljeno v rahlo dvoumnem tonu.

Iz Bonna javljajo medtem, da je Adenauer odpovedal izredno sejo vlade, ki je bila določena za jutri. Ta sklep spravljajo v zvezo s spremenjenim potekom razprave v francoski skupščini. Edini list v Zahodni Nemčiji, ki komentira izid včerajšnjega glasovanja v francoski skupščini, je bonnski «General Anzeiger» pod naslovom «Sibki da». List pravi med drugim: «Nemčija je še vedno nepriljubljena v Franciji. Francija je izšla zmagovalka iz zadnje vojne, toda ni še pozabila naglega poraza v letu 1940. Boji se, da bi zopetna oboroževitev Zahodne Nemčije dala tej prvovrstno vlogo v Zahodni Evropi».

Ameriški list «New York Times» pa ugotavlja, da majhna večina dokazuje, da sta francoska skupščina in francosko ljudstvo globoko razdeljena, ter da je zveza med Francijo in Nemčijo v evropski in atlantski skupnosti vsaj za sedaj taka sprava, glede katere bo treba ravnati previdno, če se hoče, da bo lahko trajala.

Vzhodnonemški radio pa je v svojem komentarju danes poudaril, da izid glasovanja v francoski skupščini ne predstavlja svobodne odločitve, ker «je parlament ravnal pod zunanjim pritiskom». «Skupščina, je dodal komentator, je ravnala proti resnični volji francoskega ljudstva, ki nasprotuje nemški oboroževitvi». Uradno glasilo vzhodnonemške kominformistične stranke «Neues Deutschland» zatrjuje, da je Mendes-France izkoriščal pritisk Angležev in Američanov, da doseže glasovanje, ki predstavlja pravo nasprotje v primeri s sklepom, ki ga je skupščina sprejela v petek proti oboroževitvi Zahodne Nemčije.

V Indokini demonstracije proti Franciji

SAJGON, 28. — Pred tremi dnevi so bile v dveh krajih severnozahodno od Sajgona protifrancoske demonstracije. V pristanišču Nhatrang, 300 km severno od Sajgona, je množica ranila nekega francoskega podčastnika, v Fanrangu, 200 km od Sajgona, je že dvakrat prišlo do protifrancoskih demonstracij. V bližini mesta so našli truplo umorjenega francoskega podčastnika.

Afriško-azijska konferenca sklicana za april na Javi

Sklep ministrov petih držav «colombske skupine» - Dag Hammarskjoeld potuje jutri skozi London in Novi Delhi v Peking

Glavni tajnik OZN DAG HAMMARSKJOELD

DJAKARTA, 28. — Danes se je v Bogoru v bližini indonezijskega glavnega mesta začela konferenca ministrskih predsednikov petih držav «colombske skupine» (Indija, Pakistan, Burma, Ceylon in Indonezija). Na današnji seji so ministri sklenili sklicati za zadnji teden aprila v Bandoengu (Java) konferenco afriških in azijskih državnikov, na kateri bi razpravljali o glavnih mednarodni vprašanjih.

Pet zunanjih ministrov — Nehru (Indija), Kotelavala (Ceylon), U Nu (Burma), Mohamed Ali (Pakistan) in Sastroamidjojo (Indonezija) — bo jutri nadaljevalo razpravljanje o vprašanjih, ki so v zvezi z bodočo afriško-azijsko konferenco in o raznih drugih problemih.

Konferenca petih držav je v poletni rezidenci indonezijskega predsednika Soekarna v Begoru, 60 km južno od Djakarte.

Burmanski ministrski predsednik U Nu pa je včeraj v Singaporu, na poti v Djakarto, izjavil, da ne namerava postaviti na dnevni red konference v Colombu primera 11 ameriških letalcev, ki so bili obsojeni na Kitajskem, ker «utegnejo to storiti drugi».

U Nu je nadalje zatrdil, da lahko pomeni afriško-azijska konferenca, ki bo prihodnje leto v Indoneziji, prvi korak k miru na tem področju.

Eden izmed namenov te konference naj bi namreč bila po načrtu nekaterih udeleženih držav, zlasti Indije in Burme, ustanovitev «mirovnega področja», ki bi segalo od Afrike do Daljnega vzhoda. Udeleženci konference pa si predvsem niso edini v tem, koga vse naj povabijo na afriško-azijsko konferenco. Glavni problem predstavlja Kitajska, kajti za njeno sodelovanje se odločno zavzemata samo Indija in Burma. Podobne probleme zastavlja odnos do vietminške republike, medtem ko bo med drugim treba tudi rešiti vprašanje, kako spraviti v sklad vabilo Izraelu z navzočnostjo arabskih dežel.

Medtem je glavni tajnik OZN Dag Hammarskjoeld danes sporočil, da bo v četrtek odpotoval v Peking, kjer se bo sestal s predsednikom kitajske republike Cuenlajem in razpravljal o vprašanju osvoboditve ameriških letalcev in nekaterih drugih pripadnikov sil OZN na Koreji, ki so zaprti na Kitajskem.

Hammarskjoeld se bo spotoma ustavil za 24 ur v Londonu, kjer se bo razgovarjal z angleškim zunanjim ministrom sirom Anthonyjem Edenom. Hammarskjoeld bo nato 1. januarja odpotoval iz Londona v Novi Delhi in se tam sestal z indijskim ministrskim predsednikom Nehrujem, 3. ali 4. januarja pa bo odpotoval iz Novega Delhija skozi Kanton v Peking.

Hammarskjoeld je poslal danes brzojavko pekinški vladi in jo obvestil o dnevu in podrobnostih svojega obiska. Na Kitajskem namerava glavni tajnik OZN, ki ga bo spremljal politični svetovalec in namestnik glavnega tajnika OZN Ahmed Bohari, bivši načelnik pakistanske delegacije pri OZN, ostati 5 ali 6 dni. Poleg Bohari ja bodo v Hammarskjoeldovem spremstvu angleški pravnik Humphrey Waldock, profesor mednarodnega prava na oxfordski univerzi, Sved Per Lind. Hammarskjoeldov osebni tajnik, ki bo skrbel tudi za odnose s tiskom, njegova tajnica Norvežanka Aase Alm, Sved Gustav Nystrom kot tolmač in William Ranallo, edini Amerikanec v misiji, ki je Hammarskjoeldova osebna straža.

V Pekingu pa so danes sporočili, da sta Kitajska in Vietminh podpisala vrsto pogodb, ki se tičejo prometnih zvez med obema deželama, vodovodov, obnove železnic in letališč itd. S 1. januarjem bodo vzpostavljene tudi poštne in telekomunikacijske zveze med Kitajsko in Severnim Vietnamom; za opremo bodo poskrbeli Kitajci. Pekinški radio je k tej vesti dodal, da pomenijo sporazumi «dober začetek za razvoj tesnejšega gospodarskega sodelovanja med Kitajsko in Indokino».

V Floridi pa se bodo jutri sestali podpredsednik ZDA Richard Nixon, Čangkajškov zunanji minister George Yeh in Čangkajškov veleposlanik v Washingtonu Cen Lieu. Za razgovore je zaprosil Yeh.

Peking plačal odškodnino za letalo

LONDON, 28. — Britansko zunanje ministrstvo je dobilo od kitajske vlade nakazilo 367.000 šterlingov kot odškodnino za človeške žrtve in gmotno škodo pri letalskem incidentu, ki se je dogodil 23. junija nad otokom Hajnanom, ko so kitajska lovska letala sestrelila neko britansko potniško letalo. Pekinška vlada je tedaj priznala, da so kitajski piloti grešili.

Vzh. Nemčija prosi za sprejem v ILO

BERLIN, 28. — Zunanji minister vzhodnonemške vlade Lothar Bolz je poslal predsedniku Mednarodnega urada za delo v Ženevi Davidu Morse pismo, v katerem prosi za sprejem Vzhodne Nemčije v to organizacijo. Pred kratkim je tudi Zahodna Nemčija zaprosila za sprejem.

Smrtne obsodbe v Kairu

KAIRO, 28. — Ljudsko sodišče v Kairu je danes obsodilo na smrt 5 častnikov in vojakov pod obtožbo, da so sodelovali v zaroti organizacije «Muslimanskih bratov» proti vladi. Na zatožni klopi je bilo 29 članov egiptovske vojske. Pet od teh je bilo obsojenih na dosmrtno ječo, 19 pa na različne zaporne kazni.

Egiptovska policija je danes aretirala tudi 6 Židov pod obtožbo, da so ustanovili komunistično celico in da so vohunili v korist Izraela. Prišli bodo pred vojaško sodišče, kjer je sedaj prva razprava v zvezi s «sionističnim zohunstvom».

PARIZ, 28. — V kratkem pričakujejo v Parizu prihod libijske delegacije, ki bo nadaljevala pogajanja o navzočnosti francoskih čet v Fezzanu.

ITALIJANSKO GOSPODARSTVO in možnosti ameriške pomoči

Veleposlanica Luce se bo v Washingtonu posvetovala tudi o prispevku k italijanskemu desetletnemu gospodarskemu načrtu - Tarchiani posreduje za naročila «off shore» in poudarja izide notranjih volitev v tovarnah

(Od našega dopisnika)

RIM, 28. — Veleposlanica ZDA v Italiji Clare Luce je danes popoldne z letalom odpotovala iz Rima v New York. V ZDA bo Clara Luce ostala do druge polovice januarja; v Rim se bo vrnila verjetno 23. januarja.

Pred odhodom je veleposlanica sprejela v svojem bivališču v vili Taverna skupino izbranih novinarjev in jim odgovarjala na nekatera vprašanja. Povedala je, da si bo v začetku privoščila nekaj dni oddiha, nato pa se bo v Washingtonu posvetovala s predsednikom Eisenhowerjem, z državnim tajnikom Dullesom in z drugimi predstavniki ameriške vlade. Luce ni zanikala govoric o možnosti Scelbovega potovanja v ZDA, dala pa je razumeti, da čas še ni določen. Izjavila je, da se ji položaj v Italiji zdi zdaj mnogo boljši kot v začetku leta 1954, ko ni bilo stabilne vlade, ko je bilo tržaško vprašanje v krizi, ko povolilni položaj še ni bil razjasnjen itd. Pri tem je izrazila mnenje, da je rešitev tržaškega vprašanja prispevala k razjasnitvi položaja na mnogih področjih.

Z največjim zanimanjem pa so novinarji pričakovali njenih izjav o gospodarskem položaju in o možnostih za izdatnejšo ameriško pomoč Italiji. Na vprašanje, ali bo ratifikacija Zahodnoevropske zveze v italijanski poslanski zbornici ugodno vplivala na ameriško pomoč, je Clare Luce dejala, da je glasovanje v poslanski zbornici «vzbudilo posebno ugoden vtis v Washingtonu». Pri tem se je na vprašanje novinarjev dotaknila tudi izidov zadnjih volitev v notranje odbore v tovarnah in podjetjih in izrazila svoje zadovoljstvo nad njimi. Dejala je, da je po njenem «verjetno odločnost vlade do komunizma deloma vplivala na izid teh volitev».

Izid volitev v notranje odbore, pri katerih je v nekaterih tovarnah CGIL doživela neuspeh, je uporabil kot politično orožje danes tudi italijanski veleposlanik v Washingtonu Tarchiani v razgovoru z državnim podtajnikom Robertom Murphyjem, s katerim je razpravljal o naročilih «off shore». V ZDA je bilo namreč slišati več glasov, da ni mogoče dajati vojaških naročil evropskim tovarnam, v katerih prevladujejo kominformisti. Italija pa je zelo zainteresirana na ameriških naročilih, ker je njena strojna industrija bolj ali manj v krizi.

Tarchiani je posredoval v državnem tajništvu v času, ko sestavlja ameriška vlada dokončne načrte pomoči za prihodnje leto. Zdi se, da namerava vlada zahtevati od kongresa kredite za vojaško pomoč za skupno 1.4 milijarde dolarjev in da upa, da bo v novem kongresu z demokratično večino opozicija proti programu pomoči manjša kot lani, ko so v kongresu prevladovali še republikanci. Sicer pa se zdi, da bo 80 odst. skupne vsote za vojaško pomoč šlo v azijske države, med njimi v prvi vrsti Čangkajškovemu režimu na Formozi.

Italija pa ni zainteresirana samo na ameriški vojaški pomoči in na naročilih «off shore», temveč predvsem na ameriškem prispevku za desetletni gospodarski načrt, o katerem pa sicer še niso znane podrobnosti. Čeprav se je v okviru tega načrta že pred dvema tednoma Vanoni pogajal v Bonnu, zatrjujejo, da načrt dokončno še ni izdelan, da pa bo pripravljen do 10. januarja, ko se bo v Parizu sestal svet evropske organizacije za gospodarsko sodelovanje (OEEC), ki mu bo načrt predložen.

Vesti iz Washingtona potrjujejo rimske napovedi, da ima veleposlanica Luce namen, razpravljati med svojim bivanjem v Washingtonu tudi o italijanskem gospodarskem načrtu. Clare Luce je imela te dni stike z visokimi funkcionarji italijanske vlade, ki so jo poučili o glavnih značilnostih glede tega načrta, po katerem naj bi se znatno razvila italijanska industrija in poljedelstvo in v veliki meri zmanjšala brezposelnost, ki znaša danes 2 milijona enot.

V rimskem političnem življenju pa se po božičnem premirju spet pojavljajo vprašanja, ki so bila samo začasno odložena. Ministrski predsednik Scelba je sprejel danes popoldne glavnega tajnika PLI Malagodija in se z njim razgovarjal o raznih vprašanjih, zlasti pa o vprašanju zemljiških pogodb. Glede tega potrjujejo v uradnih krogih vest, da bo Scelba prihodni teden sklical nov sestanek sekraterjev štirih strank vladne koalicije.

A. P.

Skozi sito in rešeto

Radio Djilas

Tako bi se lahko preimenovala tržaška radijska postaja Trst II. Že dva dni namreč ne oddaja ta postaja skoraj nobenih drugih vesti razen Djilasovih izjav «New York Timesu» in prejšnjih Dedijerovih izjav. Naslada, s katero to počenjajo tako sestavljavci vesti kot tudi napovedovalci te postaje, dokazuje, da zlasti sestavljanje nad vse očitno kaže, da je v rokah znanega, nedavno na to mesto postavljenega begunskega specialista, ki z vso vnemo izvaja izredno veliko civilizatorsko vlogo, o kateri je pred kratkim govoril neki visoki rimski vladni funkcionar, ko se je ob obisku v Trstu silno navdušil za obstoj tako važnega propagandističnega sredstva za — Balkan. Pa nikar ne misliti, da je pri tem omenil propagando dobrih odnosov z Jugoslavijo! Se na misel mu ni padlo kaj takega!

Djilas in Dedijer pa sta v radiu Trst II našla zares vredne begunske rimske simpatizerje.

Nekaj za „Delo“

Ne vemo, ali razpolagajo v uredništvu «Dela» z vsemi izdajami «Velike sovjetske enciklopedije». Če ne, bi bilo dobro, da si jo oskrbijo, ker bi iz primerjave njenega različnega razlaganja iz leta v leto posameznih pojmov in dogodkov marsikaj poučnega ugotovili. Tako je n. pr. ta enciklopedija pod besedo «BEOGRAD» v svoji izdaji leta 1947 objavila naslednje:

«V prvih dneh oktobra leta 1944 so se sovjetske čete pridružile jugoslovanski ljudski vojski, ki ji je poveljeval jugoslovanski narodni heroj maršal Broz Tito. One so 20. oktobra s skupnim naporom osvobodile Beograd, jugoslovansko prestolnico.»

Ista enciklopedija pa je pod besedo «BEOGRAD» v svoji izdaji leta 1950, t. j. dve leti po resoluciji Kominforma, pisala naslednje:

«20. oktobra je osvobodila Beograd sovjetska vojska, ki je vrnila Jugoslaviji svobodo in neodvisnost. Toda angloameriški agenti, fašistična klika Tita in Rankovića, so se polastili oblasti in podvrgli Jugoslavijo imperialističnim interesom Združenih držav in Velike Britanije.»

Najnovejša pa je izdaja omenjene sovjetske enciklopedije za leto 1955, ki o Beogradu piše takole:

«20. oktobra so bile hitlerjanske tolpe, ki so okupirale Beograd, prisiljene zbežati zaradi skupnih naporov jugoslovanske ljudske vojske pod poveljstvom svojega Maršala in sovjetskih čet.»

Prav bi bilo, da bi se po zgledu sovjetske velike enciklopedije ravnala tudi italijanska mala kominformovska enciklopedija marksizma in leninizma.

Pripominjamo, da ni nobenega dvoma, da sovjetsko enciklopedijo urejujejo in pišejo člani ruske KP.

SPOMINSKI DNEVI

Na današnji dan je leta 1944 minerski vod inženjerskega bataljona iztiril vlak na progi Gorica-Videm.

TRŽAŠKI DNEVNIK

Danes, SREDA 29. decembra
Tomaž, Vrhoslav
Sonce vzide ob 7.46 in zatone ob 16.28. Dolžina dneva 8.42. Luna vzide ob 9.57 in zatone ob 21.04.
Jutri, ČETRTEK 30. decembra
David, Branimir

OB ODLOKU 109 GENERALNEGA VLADNEGA KOMISARJA

Razlastitev zemlje pri Štivanu ni prav nič gospodarsko utemeljeno

Doslej je bil namen razlastitev spreminjanje etničnega značaja tega področja, zato je novi odlok tudi v nasprotju z Memorandumom

Med odloki vladnega generalnega komisarja dr. Palamare, ki smo jih včeraj objavili v našem listu, je tudi odlok št. 109, ki se glasi: «Odlok št. 109, s katerim se rok za dokončanje razlastitvenih operacij in del za razširitev ribiškega področja ob Timavi podaljša do 31. decembra 1955».

Pričakovali smo, da bo vladni generalni komisar dr. Palamara podobne odloke bivše ZVU razveljavil in ne podaljševal, ker je bilo že neštetokrat ugotovljeno, da je prav odlok o razlaščanju zasebnih zemljišč ob Timavi raznarodovalnega in ne gospodarskega značaja.

Točka 4. Posebnega statuta Spomenice o sporazumu glede Tržaškega ozemlja pa pravi med drugim: **«Etnični značaj** in neovirani kulturni razvoj jugoslovanske etnične skupine na področju pod italijansko upravo kakor tudi italijanske etnične skupine na področju pod jugoslovansko upravo **bo zajamčen...».**

Kljub temu pa, kot smo že zgoraj omenili, je vladni generalni komisar izdal odlok, ki **ne jamči etničnega značaja** slovenskega ozemlja devinsko-nabrežinske občine.

V našem listu smo že ugotovili, da je bila gradnja ribiških naprav pri Štivanu raznarodovalnega značaja. Te naše ugotovitve smo podkrepili tudi z izjavo ravnatelja ribogojnice pri Štivanu, ki je pred meseci dejal našemu uredniku, da do tedaj niso v zgrajenih kanalih ulovili niti ene ribe. Na vprašanje, koliko let bo treba še čakati ribolov v izkopanih kanalih, je odgovoril: «Čakati je treba, da se dno kanalov položi. Ni pa rečeno, da bodo ribe, za katere so bile naprave zgrajene, sploh prišle. To je vprašanje bodočnosti. Morda jih sploh ne bo.»

Ta izjava samo potrjuje, da kraj ni bil primeren za gradnjo ribogojnice. Vemo sicer, da so razni «ribiški strokovnjaki» predlagali gradnjo omenjene ribogojnice, ki naj bi po njihovem mnenju dala več vagonov rib letno za tržaški trg. V resnici pa so do sedaj pod to pretvezo razlastili 370.000 kv.metrov slovenske zemlje. Od vseh do sedaj vloženih milijonov v te naprave ni imela tržaška javnost nobene koristi, slovenski kmetje pa so bili oškodovani.

Na teh razlaščenih zemljiščih niso gradili samo ribiških naprav. Sezidali so tudi, in to brez odobrenja devinsko-nabrežinske občine, popolnoma novo naselje, v katero so naselili več sto prebivalcev italijanske narodnosti. Graditelji ribogojnice so po prvi razlastitvi zemljišč, na katerih so že zgradili vse do sedaj obstoječe ribogojniške in industrijske objekte, zahtevali novo razlastitev še drugega zemljišča. To zahtevo so utemeljili s tem, da potrebujejo nov prostor za gradnjo novih objektov «javne koristi». V resnici pa so na tem zemljišču zgradili tako imenovano ribiško naselje «San Marco». Iz tega je razvidno, da so bile gornje razlastitve izključno političnega in ne gospodarskega značaja.

Zanimivo je tudi vedeti, kar smo v našem listu že pisali v obširni anketi o «Zadrugi ribičev tržaškega področja», kako so nekateri gospodje prepričali tedanje anglo-ameriške funkcionarje finančnega in gospodarskega oddelka ZVU, da so pristali in odobrili razlastitve in kredite za gradnjo ribogojnice in drugih naprav. Po pripovedovanju oseb, ki dobro poznajo vso zadevo, so nekatere osebe, preden so začeli graditi ribogojnico, vozile k izlivu Timava angloameriške oficirje in jih prepričevale, da je tam odličen kraj za gradnjo ribogojnice. V že obstoječih naravnih kanalih so te osebe kazale vojaškim funkcionarjem ribe v vodi, kot dokaz, da se tam ribe res zbirajo. Domačini pa vedo povedati, da v tistih vodah ni bilo nikoli rib, da bi jih človek lahko videl kar na oko. Nekateri celo trdijo, da so baje zainteresirane osebe drugje ulovile ribe in jih trenutek preden so pripeljali oficirje, spustile v vodo, da so dokazale prisotnost večjih količin rib.

Vsa gornja dejstva in ugotovitve nam dokazujejo, da so bile vse dosedanje razlastitve zemlje ob izlivu Timava političnega značaja in da bi bila dolžnost sedanjega vladnega generalnega komisarja, da takšne odloke prekliče in ne podaljšuje, kar zbuja upravičen sum, da nameravajo še nadalje razlaščati slovensko zemljo in s tem spreminjati slovenski etnični značaj devinsko-nabrežinske občine.

Vladni komisar obiskal Javna skladišča

Tiskovni urad sporoča, da je včeraj dopoldne vladni generalni komisar obiskal neurdno Javna skladišča, pri čemer ga je spremljal samo generalni ravnatelj dr. Rodolfo Bernardi. Dr. Palamara si je najprej podrobno ogledal staro prosto luko, pri čemer je opazoval izkrcavanje blaga pri skladiščnih lopah 14 in 17; nato je obiskal novo prosto luko, kjer si je ogledal premogovne naprave, novi skladiščni lopi 51 in 53, obednico pristaniških družb, naprave in žitni silos na pomolu VI, stari arzenal in razne tamošnje industrije; končno si je še ogledal lesno skladišče v Škednju.

Na svojem dolgem obisku, ki je trajal dve uri in pol, se je vladni komisar dal podrobno poučiti o raznih fazah natovarjanja in raztovarjanja, ki jih je opazoval, in sploh o pomorskem prometu, ki je bil danes spričo številnih ladij, ki so se natovarjale, posebno živahen.

Priprave za tržaški velesejem

Ustanova tržaškega velesejma je začela s pripravami za bodoči velesejem, ki bo od 19. junija do 3. julija. Predstavniki ustanove so že stopili v stik s predstavniki raznih veleposlaništev v Rimu, da se pomenijo o udeležbi tujih držav na tržaškem velesejmu.

Podjetje De Agostini je izdelalo za ustanovo tržaškega velesejma poseben zemljepisni koledar za 1955. leta. Koledar vsebuje zanimive podrobnosti o splošnem tržaškem gospodarstvu, pristanišču, industriji, pomorskih progah in o velesejemski strukturi.

Mezdno gibanje zdravnikov INAM

Komisija zdravnikov INAM (Državnega zavoda za zavarovanje proti bolezni) je v Rimu sklenila, da pokrene po vsej Italiji mezdno gibanje teh zdravnikov. To gibanje se je že začelo v Lombardiji.

Nove znamke

Ministrstvo za pošto in brzojav sporoča, da bodo 31. t. m. izdali dve znamki po 25 in 60 lir, s katerimi bodo proslavili peto stoletnico rojstva Ameriga Vespuccija. Znamki bosta veljali vse leto 1955.

Uslužbenci bolnišnic še vedno čakajo na doklade

Kot je znano, spadajo tudi uslužbenci bolnišnic v skupino uslužbencev krajevnih ustanov, katerim je rimska vlada obljubila enkratno izplačilo (una tantum) v višini celotne dvomesečne plače v nadomestilo za izredno doklado, ki je ti uslužbenci niso prejemali, čeprav jim je pritikala. Tem uslužbencem so obljubili, da jim bodo izplačali izredno doklado še pred božičem, toda sedaj se širijo govorice, da dobe doklado šele po novem letu. Zato je razumljivo njihovo razburjenje, saj čakajo na doklado že dve leti, to je odkar je bila priznana državnim uradnikom.

Vlada pa je svoj čas tudi obljubila izplačilo «una tantum» državnim nameščencem, katerim pa bi odvzeli izredno doklado, češ da jim po vključitvi v Italijo ta doklada več ne pritiče. Doslej pa niso državnim uradnikom izplačali omenjene vsote, pač pa jim še vedno plačujejo izredno doklado.

Nova pomorska proga

Pomorska družba Gennari iz Pesara je sklenila vzpostaviti novo pomorsko progo Trst-Rdeče morje s periodičnimi odhodi vsakih 21 dni. V to progo sta bili vključeni motorni ladji «Verax» z zmogljivostjo 2.900 kub. metrov in «Gavilan» z zmogljivostjo 4.000 kub. metrov. Hkrati pa sporočajo, da bodo v isto progo vključili še eno ladjo.

Zvedelo se je, da bo ladjedelnica Sv. Marka v Trstu prihodnjega marca izročila «Tržaškemu Lloydu» 6.440-tonsko motorno ladjo, ki bo vozila na progi Trst-Ekvatorialna Afrika. Znano je, da je ladja «Piave» prva od treh sorodnih ladij, ki jih gradijo za «Tržaški Lloyd» in ki bodo vse vozile na omenjeni progi.

200 milijonov lir za sklad „Aldisio"

Na predlog ravnatelja za javna dela dr. Caffarellija je bilo v sklad za zidanje stanovanj po načrtu «Aldisio» nakazanih še 200 milijonov lir. Ta vsota je bila prihranjena na stroških za razna javna dela v okviru preteklih gospodarskih načrtov.

S SEJE REPENTABORSKEGA OBČINSKEGA SVETA

Repentaborska občina predlagala za 33.200.000 lir raznih javnih del

Za prvo šestmesečje prihodnjega leta so predlagali za 21.500.000 lir cestnih del ter 11.500.000 lir stroškov za druga javna dela - Odobren občinski proračun za leto 1955

Včeraj popoldne je bila na repentaborskem županstvu prva redna seja občinskega sveta v jesenskem zasedanju. Sejo je otvoril župan tov. Alfonz Škabar, ki je v kratkem nagovoru poudaril, da je v novem položaju, ki je nastal na našem področju po dogovoru med Jugoslavijo in Italijo, dolžnost vseh Slovencev, da se borijo za uveljavitev točk Posebnega statuta, ki izhaja iz londonskega sporazuma. Nadalje je poudaril, da je Posebni statut plod naše borbe, ki je bila v pomoč zastopnikom jugoslovanskih narodov, da so nam ga priborili. Končno je pozdravil nastop vseh slovenskih občinskih svetovalcev, istočasno pa je protestiral zaradi samovoljnega dejanja župana Bartolija, ki je v tržaškem občinskem svetu prepovedal slovenskim občinskim svetovalcem uporabo njihovega materinega jezika, s čimer so bila grobo kršena določila Posebnega statuta.

Po čitanju zapisnika so svetovalci prešli na prvo točko dnevnega reda, in sicer na izvolitev občinske komisije, ki bo pregledala volilne imenike. Po večkratnem glasovanju so za člane te komisije izvolili Emila Guština, Ivana Puriča, Alfonza Guština in Viktorja Rauberja. Za namestnike pa so bili izvoljeni Jože Bizjak, Silvester Škabar, Karlo Škabar in Anton Škabar. Prav tako so izvolili tri preglednike občinskih računov za leto 1954, in sicer Jožeta Bizjaka, Emila Guština in Silvestra Škabarja.

V nadaljevanju so svetovalci odobrili 82.220 lir izredne podpore župnijskemu uradu, in sicer kot drugi obrok zaostankov iz let 1947-1949. Prav tako so odobrili nakazilo 25.000 lir za zamenjavo starih klopi v župni cerkvi, medtem ko je bilo lani v ta namen nakazanih že 50.000 lir.

Sledilo je poročilo župana o 14. gospodarskem načrtu za drugo šestmesečje tega leta. V tem načrtu je občina predlagala za 20 milijonov 500 tisoč lir raznih cestnih del in za 15 milijonov 300 tisoč lir raznih stavbnih in drugih del. Toda kljub nujnim potrebam občine so višje oblasti odobrile v 14. gospodarskem načrtu le za 5.100.000 lir raznih javnih del.

Ker je bilo treba nujno sestaviti predloge za dela v 15. gospodarskem načrtu, to je za prvo šestmesečje prihodnjega leta, je občinski odbor načrt izdelal in ga predložil pristojnim oblastem. V tem načrtu, ki obsega skupno za 33.200.000 lir raznih javnih del, so naslednje postavke: 12 milijonov lir za popravilo in širjenje ceste Veliki Repen — do meje z zgoniško občino (drugi natečaj), 3 milijone lir za popravilo obeh cest proti repentaborski cerkvi, 3 milijone lir za popravilo občinskih cest, 3 milijone lir za zidanje okoli 300 metrov dolge škarpe na cesti Col - Veliki Repen ter 500.000 lir za ureditev okoli 300 m raznih obcestnih zidov. Za cestna dela je torej v načrtu predvidenih 21,500.000 lir stroškov. Med drugimi deli javnega značaja je predvidenih še 11,700.000 lir stroškov, ki so tako porazdeljeni: 1 milijon 500.000 lir za vzdrževanje občinskih poslopij, 600.000 lir za nabavo nove ure za repentaborski zvonik, 2,500.000 lir za nabavo cevi, ki bodo priključene h glavni vodovodni cevi in bodo dovajale vodo v posamezne vasi, 7 milijonov lir za gradnjo petstanovanjske ljudske hiše na Fernetičih ter 100.000 lir za popravilo treh kapelic na Colu in v Velikem Repnu.

Sledila je podrobna in obširna diskusija o občinskem proračunu za leto 1955. Iz prvega dela proračuna je razvidno, da predvidevajo v prihodnjem letu za 4.918.361 lir rednih dohodkov, 7,588.813 lir rednih izdatkov ter 25.444.220 lir izrednih stroškov. Skupno bi torej znašal primanjkljaj repentaborske občine v prihodnjem letu 33.033.033 lir. Občinski svetovalci so nekatere točke proračuna, in sicer predvsem one, ki so zapopadene med rednimi stroški, nekoliko znižali, zaradi česar se bodo končne postavke občinskega proračuna nekoliko znižale. Vendar bomo o tem spregovorili v posebnem članku, ko bomo podrobno obravnavali občinski proračun repentaborske občine za leto 1955. Po zaključeni diskusiji je bilo tajno glasovanje, na katerem je 11 občinskih svetovalcev glasovalo za proračun, dva pa sta oddala beli glasovnici.

Zaradi bližnjih praznikov bodo prihodnjo sejo občinskega sveta sklicali z vabili.

—o—

Padec otroka med igro

Skupina otrok se je včeraj popoldne igrala po gornjem delu Ul. dei Porta, tekali so in se lovili. Med tekom pa je 9-letni Giorgio Pietrobon z omenjene ulice št. 111 padel na cesto z višine dveh metrov. Pobil se je precej po čelu in po nogah. Njegova mati ga je spremila v glavno bolnico in bo ozdravel v 15 dnevih.

Z motornim tovornikom je zavozil s ceste na pločnik

Popoldne pa je na Trgu Rosmini iz neznanih vzrokov zletel z motornim tovornikom s ceste na pločnik 27-letni Ennio Iacus iz Ulice Caprin št. 3. Zadel je ob zid in se je pobil po obrazu ter si poškodoval levo oko. Ozdravel bo v 5-10 dneh.

NAČRT ZDRUŽENJA TRŽAŠKIH OBRTNIKOV ZA REŠEVANJE KRIZE

Kriza tržaškega obrtništva se lahko prebrodi le s splošnim izboljšanjem gospodarskega stanja

Načrt vsebuje osem predlogov, med katerimi je tudi zahteva po pomoči iz povračilnih fondov ERP

Izvršni odbor Združenja obrtnikov je po diskusiji izvršnega sveta predložil odgovornim oblastem načrt, ki naj pripomore k premostitvi hude krize tržaških obrtnikov. Ta načrt obsega sledečih osem točk:

1. Zagotoviti takojšnje delo obrtniškim obratom. Za gradbena podjetja bi se to napravilo z ustreznim finansiranjem načrta obnove javnih stavb, za katere se čuti potreba. V ta namen bi morali takoj nakazati 500 milijonov in razdeliti naročila med številna majhna podjetja, s čimer bi rešili kritični položaj zelo obširnega sektorja lokalnih obrtnikov. Prav tako bi bilo potrebno najti posebno obliko dolgoročnega finansiranja ob nizkih obrestih lastnikom zasebnih zgradb za popravila in obnovo hiš, kar je nujno potrebno, če se hoče ohraniti sedanje stanje teh stanovanjskih hiš. Za oblačilno stroko je treba dobiti naročila uniform in delovnih oblek s strani javnih ustanov. Isto velja tudi za čevljarje in ostale obrtniške dejavnosti.

2. Največja tržaška industrijska podjetja in predvsem ladjedelnice, ki so močno podpirane, se morajo obvezati, da bodo naročale obrtniške izdelke izključno pri lokalnih obratih, saj je finančna pomoč, katero daje vlada, namenjena za okrepitev lokalnega gospodarstva.

3. Vsa javna dela in javna naročila je treba razdeliti na drobna naročila, tako da bodo natečaji omogočeni vsakemu majhnemu obrtniškemu podjetju. Hkrati je treba tudi odstraniti sedanji sistem kavcij.

4. Za nabavo opreme in za obnovo obrtniških podjetij je treba takoj dodeliti potrebna sredstva za dolgoročno finansiranje te dejavnosti iz povračilnih fondov (fondi ERP in posojila ZVU), ki znašajo 5 milijard lir in za katere se plačujejo 3-odstotne obresti.

5. Takoj je treba urediti sistem obrtniške dejavnosti, ker vladata sedaj v tem vprašanju v Trstu prava zmešnjava in nezakonita konkurenca «obrtnikov brez potrebnega znanja». Zato je treba izvesti disciplinski postopek, ki sicer ne bo izključil od obrtniške dejavnosti nikogar, ki ima profesionalno znanje in določeno kontrolirano prakso, a ki bo onemogočil delovanje vsem ljudem brez tega znanja. Tak ukrep predstavlja osnovo za dvig tukajšnjega obrtništva.

6. Reforma sistema prispevkov za vajence, kot je že predlagala posebna komisija pri uradu za delo.

7. Največje razumevanje vsaj v tem prvem obdobju glede fiskalnih vprašanj in socialnih prispevkov. Amnestija za tovrstne prekrške, saj so ti nastali skoro izključno zaradi tega, ker obrtniki niso mogli zaradi slabega gospodarskega stanja izpolniti svojih dolžnosti.

8. Takojšnje izplačilo vojne škode tudi za orodje obrtniških podjetij poleg predmetov družinske potrebe.

Ta načrt tržaških obrtnikov, žal, rešuje samo nekatere vzroke krize nad 12.000 tržaških obrtnikov, ki zaposlujejo okrog 4.000 najetih delavcev. Razen tega je le malo upanja, da se reši osnovna zahteva po takojšnjih naročilih, katero obsega prva točka omenjenega načrta. Obljubljena pomoč prihaja namreč izredno počasi in je povečini usmerjena v vse druge namene kot za resnično reševanje krize tržaškega gospodarstva. Pa tudi izpolnitev prve točke omenjenega načrta bi samo za krajši čas olajšala in nikakor ne rešila krize.

Važnejši so zaradi tega ostale zahteve, katere morajo oblasti brez dvoma upoštevati, saj so v resnici popolnoma upravičene. Upravičena je tako zahteva obrtnikov, da se omogočijo natečaji za javna dela tudi njim, da dobe končno tudi oni vsaj skromen delež iz obilne pomoči ERP in iz fondov ZVU.

Rešitev teh zahtev lahko v znatni meri olajša nekatera važna vprašanja, ki tarejo obrtnike. Dokončne rešitve krize tržaškega obrtništva pa žal tudi to ne bo prineslo, saj je ta odvisna od splošnega stanja tržaškega gospodarstva, to je od odstranitve korenin sedanje krize.

Obiski dedka Mraza

Odbor za novoletno jelko I. okraja javlja, da bo dedek Mraz obiskal otroke iz Barkovelj in jih obdaril danes 29. decembra ob 15. uri v prostorih prosvetnega društva.

Jutri 30. decembra ob 14. uri pa bo dedek Mraz obdaril otroke z Grete, Skale sante, Vernelisa in Skorklje, ob 16. uri pa otroke iz Rojana, sektorja Belvedere in centra mesta, in sicer v Ul. R. Manna 29.

Istočasno jim bo Pavliha s svojim odrom pripravil veselo uro.

Pripravljalni odbor

Begunski dolgoprstnež

V ponedeljek zvečer je Salvatore Bordini iz Ulice dei Porta 99, ki ima trgovino v Ul. Machiavelli 17, moral zaradi nekega opravka v skladišče za lokalom. Nenadoma je zaslišal v trgovini korake in rahel ropot, pustil je delo in pogledal v trgovino. Takoj je opazil nekega neznanca, ki je ravnokar s skladovnice izmaknil 1 kg volne v vrednosti 1.000 lir. Malopridnež je hotel že oditi, Bordini pa je naglo skočil za njim in ga je moral precej časa loviti, preden ga je ujel. Malopridnež je vrgel proč plen, ko je občutil, da je skoraj že v rokah ogorčenega trgovca. Nekdo je to nenavadno tekmo opazil in obvestil kvesturo. Dva agenta sta bila takoj na kraju in sta malopridneža odpeljala na poveljstvo policije. Gre za madžarskega begunca 33-letnega Janosa Polonyija. Na zaslišavanju ni tajil svojega dejanja, ampak se je le opravičeval, da je bil precej vinjen in da ga je neka neznana sila vabila v trgovino. Zdaj čaka v Coroneu na razpravo, ker je obtožen tatvine.

ZA POBIJANJE HUDE MLADINSKE BREZPOSELNOSTI

Podpora za zaposlitev vajencev se mora raztegniti tudi na trgovino

Razen tega je treba nuditi enake ugodnosti tudi uradniškim pripravnikom

Včeraj je bil objavljen odlok št. 111 vladnega komisarja, s katerim se podaljšuje izplačevanje prispevka, predvidenega v členu 1 ukaza ZVU št. 5 z dne 10.1.1951, za tiste delodajalce v industriji in v obrti, ki zaposlujejo vajence, italijanske državljane, do 31. decembra 1955.

Odlok je važnega pomena za zaposlitev vajencev v industriji in obrtništvu, ker omogoča večjo zaposlitev mladih delovnih sil in njihovo strokovno usposobitev. Znano je, da je bivša ZVU izdala omenjen ukaz zato, ker so se podjetja srednje in male industrije ter obrtniške delavnice pritoževale, da ne morejo zaposliti vajencev zaradi previsokih socialnih dajatev in nizke delovne storilnosti vajeniških moči. Poleg tega so podjetja navajala tudi vzrok gospodarske krize zaradi pomanjkanja dela. Zato je bivša ZVU izdala ukaz, na osnovi katerega so podjetja dobivala določen denarni prispevek za vsakega na novo nameščenega vajenca. Z odlokom vladnega komisarja bodo ti denarni prispevki veljali še za celo 1955 leto.

Pri tem je nujno omeniti, da odgovorna oblast ni sprejela zahtev mladinskih, sindikalnih in drugih organizacij, da se omenjeni ukaz ZVU raztegne na vse sektorje, kjer obstajajo delovni odnosi na osnovi delovnih kolektivnih pogodb, in še posebno na trgovinski sektor. Hkrati pa je bila postavljena zahteva, da se gornji odlok raztegne tudi na mladince, uradniške pripravnike izpod 20. leta za uradniško kategorijo.

Odlok 111 vladnega komisarja ne upošteva teh zahtev, ki bi omogočile večjemu številu vajencev, da bi dobili določeno zaposlitev. V sedanjem kritičnem položaju delovne mladine bi moral vladni generalni komisar dr. Palamara upoštevati, da je danes 36 odstotkov mladincev od 14. do 17. leta brez zaposlitve in da je mladincev te starosti največ brez dela. Raztegnitev denarnih prispevkov podjetjem za sprejem v službo vajencev na vsa delovna področja, bi omogočila vsaj delno omilitev krize brezposelne mladine.

Poleg tega je bil odobren načrt za popravilo in obnovo deset stanovanjskih hiš v Žavljah za skupno vsoto 12,223.000 lir.

Urnik občinskih menz 1. januarja 1955

Občinske menze in dnevni hotel se bodo ravnali 1. januarja po naslednjem urniku:

Menza na Trgu Libertà bo ves dan odprta.

Menza v Drevoredu XX. septembra bo ves dan zaprta.

Menza v Ul. Gambini bo odprta samo opoldne za kosilo.

Dnevni hotel na Trgu Libertà bo zaprt ves dan.

Ernesto Zenari razstavlja v galeriji Rossoni na Korzu

Drevi ob 18. uri bo v umetnostni galeriji Rossoni na Korzu Italia 9 otvoritev prve razstave slikarja Ernesta Zenarija. Razstava ostane odprta do 11. januarja, in sicer vsak dan od 11. do 13. ure in od 17. do 20. ure. Vstop prost.

Odobritev načrtov za nova javna dela

Ravnateljstvo za javna dela vladnega generalnega komisariata je danes odobrilo načrt za prvi del oblaganja predora Sandrinelli za 35 milijonov lir.

V zvezi s tem je izdalo navodila za dodelitev del.

Z vespo v zid

Približno opoldne se je včeraj 25-letni Onofrio Conni iz Castel Vecchio Siculo peljal z vespo po cesti iz Trsta proti Sesljanu. Na križpotju z avtocesto, namesto da bi krenil na desno ali na levo, je letel kar naprej čez cesto, nato pa se je zaletel v hišo. Imel je pa srečo, ker se je le nekoliko pobil in opraskal po obrazu ter rokah. Odpeljali so ga takoj v bolnico v Tržič in bo ozdravel v 20 dneh.

Nasilen moški

Včeraj dopoldne je nekdo pozvonil na vratih 40-letne Luigie Santelli por. Dordolo iz Ulice della Guardia 42, ki je šla odpret vrata. Pred seboj je zagledala 40-letnega Giorgia Fischerja, s katerim je pred časom skupaj živela. Fischer je hotel na vsak način vstopiti, Luigia pa se mu je upirala. Moža je tako razjezilo, da je žensko napadel s pestmi; ranil jo je po čelu in obrazu ter opraskal po levi roki. Malo kasneje so žensko odpeljali v glavno bolnico in bo ozdravela v 10 dneh.

TELEFONSKE ZA PRIMER	STEVILKE NUJNOSTI
Rdeči križ	366 - 60
Gasilci	2 - 22
Policija	2 - 23

ventilator

Na dan z besedo!

Tudi «Katoliški glas» se je v dolgem članku mimogrede obregnil ob Društvo slovenskih srednješolcev. Klerikalno glasilo piše dobesedno: «Prirejajo za svoje člane ob nedeljah plese brez nadzorstva in še druge nanje vabijo, prav tako izlete z vožnjami ponoči sami (da starše prevarajo, govore, da so to šolski izleti pod nadzorstvom profesorjev!), nudijo v svojih lokalih samo komunistično časopisje, da hujših reči niti ne omenjamo. Matematično je gotovo, da na te in podobne načine mladino kvarijo.»

«Katoliški glas» v nadaljevanju pravi, da bi moral biti duhovnik kot svetovalec prisoten v vsaki mladinski organizaciji, da bi tam razlagal verski in moralni nauk ter pazil, da bo organizacija slonela na versko-moralnih temeljih. Kjer pa tega ni, je to znak za komunistično organizacijo in starši naj pazijo, da svojih otrok ne pošiljajo v taka komunistična društva.

Clankar je pa seveda zamolčal da mladina sodeluje pri dramskem odseku, da nastopa na naših odrih, da prireja literarne večere, da ustanavlja tamburaški zbor, da se pripravlja na razne prireditve itd. Clankarju bi bilo seveda bolj prav, če bi dijaki plesali pri kakšni organizaciji, ki je v sklopu italijanske krščanske demokracije, saj ni in ne more biti dvoma, da je tam postavljen ples na versko moralne temelje, pri čemer seveda vprašanje jezika ne igra nobene vloge.

Menimo, da smo s tem izgubili že dovolj besed in prostora in zatorej zaključimo: zlobna in jezuitska namigovanja na moralo naše mladine, pa naj bo vključena v Društvo slovenskih srednješolcev ali kje drugje, so neutemeljena, kajti tržaška slovenska mladina je že ob neštetih prilikah dokazala svojo visoko in vsestransko moralo, ne da bi zato vprašala za svet «Katoliški glas». Ce «Katoliški glas» ve za hujša dejanja, kot so plesi in vožnje z vlakom, tedaj na dan z besedo! Prepričani smo, da bo molčal.

Recipročnost!

Ze med pogajanji med FLRJ in Italijo o STO in še posebno po podpisu sporazuma se je mnogo pisalo in govorilo o recipročnosti glede ravnanja z narodnimi manjšinami in sploh s prebivalci obeh con. G. gen. komisar je tudi — ravno glede na recipročnost — takoj uvedel potne liste za prehod meje. Njegova vnema za recipročnost, to je za enako ravnanje, je bila tako velika, da ni hotel počakati izida in sklepov mešane komisije.

Slovenski šolniki tega področja pričakujejo od g. gen. komisarja enako vnemo tudi za druge ukrepe, ki jih je Jugoslavija podvzela takoj, ko je prevzela upravo v bivši coni B, posebno pa glede ureditve položaja šolnikov. Jugoslavija je namreč takoj po prevzemu uprave sprejela v svojo stalno službo vse učitelje in profesorje, ki so imeli stalnost bodisi v Italiji ali v Jugoslaviji z vsemi pridobljenimi pravicami. One pa, ki stalnosti niso mogli pridobiti prej, ker zaradi vojnih in povojnih razmer, niso mogli polagati izpitov, je sprejela v svojo stalno službo ako so imeli vsaj 8 let pozitivno ocenjene službe. Isto zahtevajo sedaj slovenski šolniki od italijanske uprave.

Za tako ureditev ni potrebna niti mešana komisija niti tolmačenje statuta, najmanj pa za prehodno sistematizacijo šol in razredov. To spada med najosnovnejše človečanske pravice in še posebno, ker je to Jugoslavija že zdavnaj uredila. S tem bi g. gen. komisar dejansko pokazal, da mu gre res za recipročnost.

IZPRED SODIŠČA

OSEM MESECEV ZAPORA zaradi lažne prijave policiji

Bolna fantazija je spravila Umberta Petruccija za zamrežena okna, kjer bo lahko premišljeval o svojem nesmiselnem početju

Te dni je bil na sodniji obsojen na 8 mesecev zapora 26-letni Umberto Petrucci iz Ul. Castaldi 8, ker je 17. aprila tega leta lažnivo prijavil policiji tihotapstvo velike količine cigaret. Na njegovem kazenskem listu je zapisano, da je bil že dvakrat obsojen in pomiloščen.

Zadeva, v katero se je Petrucci vpletel in zaradi katere je bil zdaj obsojen, se je razvila takole. Omenjenega dne se je Petrucci zglasil na poveljstvu policije, kjer je izjavil, da bi rad govoril z nekim agentom javne varnosti; ker pa tega ni bilo tedaj v službi, se je obrnil do kaplarja CP Pasquala Adorna, kateremu je zaupal, da ve za tihotapstvo 400.000 ameriških cigaret. Rekel je, da je blago skrito nekje pri Nabrežini, ni hotel pa navesti točnega kraja, ker je želel, da bi mu za njegovo odkritje dali nagrado 20.000 lir. Ker ni hotel takoj povedati za točen kraj, kjer naj bi bilo skrito blago, se je dogovoril z omenjenim kaplarjem za sestanek za naslednji dan v nekem baru v Drevoredu XX. septembra. Ko sta se sestala, je Petrucci ponovno trdil, da gre v resnici za tihotapstvo in je tudi narisal in napisal kraj, kjer so bile cigarete skrite. Ko pa je kaplar sporočil vso zadevo svojim predstojnikom in so organi javne varnosti že napravili točen načrt za akcijo, se je Petrucci premislil in je zanikal vse svoje prejšnje izjave z opravičilom, da hoče imeti prej v rokah zagotovilo, da mu bodo izplačali nagrado. Nato je izjavil, da on sploh ne ve ničesar o zadevi, da si je vse izmislil sam in to zaradi tega, ker da je že prej prijavil policiji več stvari, da so mu za to obljubili nagrade, ampak da mu niso nikdar nič dali. Zaradi tega je hotel postaviti policijo na preizkušnjo.

Kaplar Pasquale Adorno pa je izjavil da ni dobil nikdar od Petruccija nikakih obvestil in da ni nikdar imel z njim opravka.

Petrucci je napisal to čudno izjavo: «Podpisani Umberto Petrucci sem napisal to, da bi ugotovil, ali je res, da ste pošteni kot smo se dogovorili. Stevilka ena pomeni točen kraj, oprostite mi, toda drugače nisem mogel napraviti, da bi se prepričal o resnici domene. Sem v veliki nevarnosti, torej... Umberto Petrucci.»

Kaj mu je vendar padlo v glavo, da si je izmislil vso to štorijo? O tem bo imel zdaj časa premišljevati v zaporu.

Poskus samomora brezposelnega mladeniča

V prvih jutranjih urah so včeraj sprejeli v glavno bolnico 32-letnega Maria Vascotta iz Ul. Settefontane 8, ki si je hotel vzeti življenje in je v ta namen zaužil precej «Luminala» ter si prerezal z britvico zapestja. Lastnik stanovanja, v katerem stanuje Vascotto je izjavila policiji, da si je mladenič verjetno hotel vzeti življenje, ker je brezposeln in da je že pred časom poskusil napraviti samomor.

GLEDALIŠČE VERDI

Nadaljuje se prodaja vstopnic za parter in balkone za prvo predstavo Wagnerjeve opere «Leteči Holandec», ki bo za red A v parterju in na balkonih ter za red C na galerijah v četrtek ob 20.30. Opero bo dirigiral Francesco Molinari Pradelli, v glavnih vlogah pa bodo nastopili: Gigliola Frazzoni (Senta), Bruna Ronchini (Mary), Giuseppe Zampieri (Erik), Raimondo Botteghelli (pilot), Rolando Panerai (Holandec), Mario Petri (Doland). Zborovodja Fanfani, režija Bruno Nofri.

Stalno dramsko gledališče

Teatro Nuovo: ob 21. uri uprizori Stalno dramsko gledališče Goldonijevo komedijo v 3 dejanjih «Premetena ženska» izven abonmaja.

Kje bomo silvestrovali?

Prosvetno društvo «Igo Gruden» v Nabrežini vabi člane in njihove družine ter prijatelje društva na silvestrovanje, ki bo v društveni dvorani. Na sporedu je ples s prosto zabavo. Igra orkester. Za pijačo in prigrizek je poskrbljeno.

Sentjakobsko PD «I. Cankar» vabi člane in njihove družine ter prijatelje društva na silvestrovanje, ki bo v prenovljenih društvenih prostorih v Ul. Montecchi 6, IV.

Sodeloval bo odličen jazz, za okrepčilo bo skrbel bife.

Vstop z vabilom, ki ga dobite v društvenih prostorih danes in jutri od 19. do 21. ure.

Odbor

Naše silvestrovanje bo v petek, 31.12.1954 ob 21. uri v društvenih prostorih v Ul. Roma 15, II. Rezerviranje prostorov bo v petek od 9. do 12. in od 13. do 18. ure.

OTROCI, ŽENE, DEKLETA!
V prodaji so
«CICIBAN» in «PIONIR»
štev. 4
ter «NASA ZENA» št. 12.

Kupite slovenski namizni beležni koledar, ki ga je izdala Dijaška Matica. S tem boste podprli šolanje naših revnih dijakov.

Za objavo novoletnih oglasov kličite telefonsko štev. 37338.
Uprava «PRIMORSKEGA DNEVNIKA»

DRUSTVO SLOVENSKIH SREDNJESOLCEV
dramski odsek
uprizori
v četrtek 30. decembra ob 20. uri
v kino dvorani
v NABREZINI
Nušičevo komedijo
«Navaden človek»

POZOR!
Otroci iz Skednja, s Kolonkovca in od Sv. Ane so vabljeni ob priliki novoletne jelke na lutkovno predstavo, ki bo 30. t. m. ob 10. uri dopoldne v kino dvorani v Skednju.

Ljudska prosveta

PROSVETNO DRUSTVO V SKEDNJU

Jutri, 30. t. m. posluje društvena knjižnica od 18. do 20. ure. Člani, ki še niso obnovili društvene izkaznice, so naprošeni, da se zglasijo v društvenih prostorih.

Razna obvestila

Tržaški filatelistični klub «L. Košir». Danes 29. t. m. bo v prostorih kluba običajni sestanek za zamenjavo znamk od 18. do 21. ure. Odbor vabi člane, da se sestanka udeležijo, ker razpolaga z znamkami, ki zanimajo vsakega člana.

Od včeraj do danes

ROJSTVA, SMRTI IN POROKE

Dne 28. decembra se je v Trstu rodilo 10 otrok, porok je bilo 5, umrlo pa je 8 oseb.

POROČILI SO SE: pomorščak Remigio Ulcigrai in uradnica Edda Vascotto, uradnik Giorgio Figar in uradnica Laura Pastore, agent CP Sergio Beccari in gospodinja Anita Maurizi, barvar Aldo Zennaro in šivilja Edda Magris, delavec Angelo Cecchi in šivilja Anna Blocher.

UMRLI SO: Mario Sedmak star 7 dni, 90-letna Eliza Granzevič vd. Stolfa, 78-letna Katarina Benčič por. Kocjančič, 63-letni Luigi Zoratto, 61-letni Giuseppe

BRITANIJA IN ZDA

Piše Clement Attlee

Rekli so mi, naj nekaj napišem o vzrokih nerazumevanja med britanskim in ameriškim ljudstvom. To je zelo občutljiva tema, ker bi tisti, ki ne želijo prijateljstva med dvema narodoma mogli vsako kritiko Združenih držav iztrgati iz njene celote in jo uporabiti, da bi s tem pokazali, da jaz osebno nisem prijateljsko razpoložen do Združenih držav. To bi bilo povsem netočno.

Predvsem je treba upoštevati, kakšno sliko so si državljani neke države ustvarili o drugi državi in zaradi tega menim, da je treba pogledati v učilnico, morda pa tudi v kino in časopis.

Ameriška zgodovina pa, četudi ne predvideva kolonialnega obdobja, teži povsem prirodno prikazati kolonialno obdobje kot nekako uvodno obdobje k pojavi Združenih držav kot države. Ta teži za tem, da začne z bostonsko «čajanko» ameriško revolucijo, Jurijem III itd. Slika, ki jo mladi Američan dobi o Britaniji začenja s to borbo svobodoljubnega ljudstva proti zatiralski, kolonialni, imperialistični sili.

Z druge strani pa je za Angleža, katerega zgodovina se začenja vsaj leta 1066, upor ameriških kolonij žalostna epizoda. On se uči, da so Jurij III in njegovi ministri bili neumni in da so pogrešili. On obsoja lorda Horda in poveličuje Chatema. On se uči, da je bila izguba Amerike dobra šola, kar dokazuje poznejši razvoj britanske skupnosti, ki se je spremenila v svobodno združenje enakopravnih. Za njega je ameriška revolucija nesrečna in daljnja epizoda, toda ona je za Američana še vedno živa kot porajanje države.

Človek se težko otrese vpliva tistega, kar se je naučil v otroških letih. Jaz sem naletel na izobražene Američane, ki niso razumeli evolucije britanskega imperija v svobodno skupnost. Neki moj prijatelj je pred kratkim imel predavanje skupini newyorških poslovnih ljudi in ob tej priložnosti mu je bilo postavljeno vprašanje, koliko davkov plača Kanada Veliki Britaniji.

Z druge strani občuti Američan povsem upravičeno bol zaradi dejstva, ker so v preteklosti britanski vladajoči razred in določeni njeni pripadniki radi zavzemali superiorno in oholo stališče nasproti Američanom, kar je pri teh prav gotovo izzvalo jezo. Na tako stališče lahko naletimo v časopisih iz 19. stoletja. Isti ljudje so bili polni prezira proti težnjam domačega delavskega razreda. Od tedaj se je marsikaj spremenilo, toda lik britanskega lorda — gospodarja — težko umira. Podobnih napak je bilo tudi na naši strani. V laburistični stranki in socialističnem gibanju so ljudje, ki zares verujejo, da celotno ameriško politiko diktira Wall Street.

Nekaj, kar je posebno nenavadno je to, da eden od vzrokov nesporazuma leži v dejstvu, da govorimo isti jezik. Tako Britanec kot Američan pričakujeta, da si bosta bolj podobna, kot je to dejansko res. Različne tradicije in okolje ustvarjajo čedalje večjo razliko v gledanju na mnoga vprašanja, hkrati pa vsako stran to žali in povzroča presenečanje. Britanec je pripravljen pozabiti, da so mnogi Američani, ki govorijo angleško, vendarle evropskega — nemškega, poljskega ali katerega drugega porekla. Ti so se v Ameriki pretopili v dobre Američane, hkrati pa se ne obračajo nazaj proti Veliki Britaniji, ampak na druge države.

Zemljepisno gledanje je drugačno in prav tako tudi — kot menim — ideološko in zgodovinsko. Pred kratkim sem naletel na zanimiv primer, ki kaže, kako isti niz dejstev razne osebe različno gledajo. Prejel sem zelo ostro pismo, ki mi ga je poslal neki Američan, ki mi piše, da dokazujem veliko nehvaležnost, ko kritiziram Ameriko, medtem ko bi ji moral biti ponižno hvaležen, ker je pomagala in rešila Veliko Britanijo v dveh vojnah, pa čeprav je Velika Britanija pripravila vso to veliko zmedo. Jaz razumem njegovo gledanje, toda Britanec, ki bi imel enako gledanje, bi rekel Američanu takole: «Ali ne razumete, da smo v dveh vojnah za obrambo civilizacije mi prenesli udarce in očuvali trdnjavo, vse do tedaj, dokler se vi niste pripravili, da bi v to trdnjavo prišli?»

Sedaj bom prišel na nekaj praktičnih problemov angloameriških odnosov. Tu je predvsem vprašanje trgovine. Britanska industrijska struktura zgrajena v teku 19. stoletja, je takšna, da ne more obstajati brez zunanje trgovine. Britanija ima zelo raznovrstno industrijo. Zaradi tega je primorana iskati si tržišč po vsem svetu in zato mora neprestano iskati novih poti, ko ji industrializacija mlajših držav zapira stare. Britanija mora prodajati svoje izdelke in usluge tujini, da bi kupovala hrano in osnovne surovine. ZDA pa so vendarle celinska sila z velikanskimi izvori. In v kolikor je zunanja trgovina ZDA velika, ona vendarle predstavlja samo majhen del njihove industrijske dejavnosti. Zdi se mi, da je povprečnemu Američanu težko razumeti, kakšen položaj ima Britanija. Še težje mu je razumeti, kašne porazne posledice sta za britansko gospodarstvo imeli dve svetovni vojni. Jaz sem bil predsednik vlade tedaj, ko je nenadoma prenehal veljati zakon o najemu in posojilu. Vse naše gospodarstvo je bilo usmerjeno k vojni proizvodnji in integrirano v ameriškem gospodarstvu. Mi smo morali opustiti našo prekomorsko trgovino. Eno kratko poročilo je spremenilo ves položaj. Združenim državam in Kanadi smo bili hvaležni za njuno velikodušno pomoč, toda težili smo za tem, da bi se osvobodili dolga in da bi našli svojo pot. Edini način, s katerim smo to mogli doseči, je bila prodaja naših izdelkov in proizvodov britanske skupnosti in cesarstva, toda tu smo naleteli na ameriški protekcionizem.

Vsakemu je znana razlika med Vel. Britanijo in Ameriko v mišljenju in o vprašanju strategije v zadnjih etapah vojne. Te razlike niso izhajale edino iz vojnih teorij, ampak iz različnih gledanj o vprašanjih mednarodne politike. Naše gledišče je bilo, da je napredovanje iz Italije v Avstrijo pravilen predlog in to ne samo z gledišča vojne strategije, ampak tudi z gledišča reševanja držav Srednje in Vzhodne Evrope, da ne bi postale sateliti Sovjetske zveze. In zgodilo se je, da se je Rusija mogla pokazati kot osvoboditeljica Madžarske, Češkoslovaške in drugih držav in da so komunisti v teh državah mogli priti na oblast. Zdi se mi, da te nevarnosti niso dovolj jasno uvideli ameriški državniki ki so, kot sem to videl v Potsdamu, bili preveč pripravljeni verovati da se bodo z Rusi lahko sporazumeli. Vprav tako pa verujem, da so neki Američani mislili, da je ta britanski načrt diktiral imperializem.

Zdi se mi, da je obstajalo določeno nezadostno razumevanje Evrope, kar je povsem naravno. Na koncu koncev so Združene države že leta težila za tem, da se čimbolj ločijo od Evrope in njenih neprijetnostih, medtem ko je nas tako zemljepis, kot zgodovina neizbežno vezala s celino. Primer: Predloženi so bili razni načrti za politično in gospodarsko integracijo Evrope — in od časa do časa je prišla do izraza nestrpnost zaradi oklevanja evropskih držav, da bi odstopile od svoje suverenosti.

Sedaj pa še nekaj o Daljnem vzhodu, posebno o vprašanju Kitajske.

Borba med Cangkajškovo kuomintanško grupo in komunisti se je končala s popolno zmago slednjih. Ostanki Cangkajškovih sil so se obdržali na Formozi edinole zaradi zaščite Združenih držav. Mislim, da je do te zmage prišlo zaradi korumpiranosti starega režima in zaradi dejstva, da so komunisti ponudili kitajskemu ljudstvu nekaj novega. Izkušnje so pokazale, da so komunisti tam, kjer so osvojili ozemlja v času državljanske vojne, dali ljudskim množicam novo upanje. Končno je postalo jasno, da so komunisti postali dejanska oblast na Kitajskem in britanska vlada je, čeprav v bistvu nasprotna komunizmu, to sprejela kot dejstvo. Združene države so zavzele drugačno stališče, v čemer pa so imele popolno pravico. Med Veliko Britanijo in Združenimi državami se je pojavilo nesoglasje glede vprašanja izpopolnitve mesta, ki je v Varnostnem svetu Organizacije združenih narodov določeno za Kitajsko. Zahvaljujoč predvsem predsedniku Rooseveltu, je bilo Kitajski določeno to mesto kot eni izmed velikih sil. V tedanji dobi Kitajska to ni bila. Bila je slaba in razcepljena. Menil sem, da to ni bil moder sklep. Sedaj pa,

(Nadaljevanje na 4. strani)

Zupančič, Hieng, Kovačič, Ribič, Menart in Zlobec

To so imena, ki označujejo po mnenju kritika Josipa Vidmarja novo slovensko generacijo pisateljev in pesnikov, katerim se pridružujejo mladi kritiki Kos, Kermavner in Kovič

JOSIP VIDMAR

Beograjski list «Večernje novosti» objavlja razgovor s slovenskim književnim kritikom Josipom Vidmarjem o sodobni slovenski literaturi.

V zadnjem času — je dejal Vidmar, je izmed znanih pisateljev, ki je objavil morda najpomembnejšo knjigo, Ivan Potrč. To je roman «Na kmetih», zelo zanimiva knjiga iz povojnega vaškega življenja, pisana zelo živahno, v jeziku, v katerem je mnogo lokalizmov, kar poživlja vse delo. Sliši se, da bo knjiga prevedena tudi v srbohrvaščino. Zanimiva je tudi knjiga Cirila Kosmača «Pomladni dan», pravzaprav je to daljša novela. Izmed treh knjig Miška Kranjca, ki so izšle v zadnjem času, je posebno pozornost javnosti vzbudilo delo «Imel sem jih rad», v katerem najdemo vrsto portretov in zanimivih slik iz življenja ljudi v Prekmurju. To delo Miška Kranjca po svoji toplini in neposrednosti zelo spominja na predvojno plodnost istega pisatelja, ki je bila po Vidmarjevem mnenju boljša in bolj iskrena od njegove povojne proze. Zanimiva je tudi druga Kranjčeva knjiga «Nekoč bo lepše», ki obravnava popolnoma novo in aktualno problematiko. To je zgodba o prebujenju tipična aktivista današnjega časa, človeka, ki v drami svojega življenja nenadoma začuti, da je tu človeška problematika, ki je ne more obvladati s svojimi obstoječimi teorijami. Nadalje je v tem času izšla tudi lična antologija, poetični pregled dela pesnika Alojza Gradnika z naslovom «Harfa v vetru».

Na vprašanje sodelavca beograjskega lista je akademik Vidmar nato obširno govoril o mladih in najmlajših slovenskih književnikih, ki so izven Slovenije še malo znani.

«Kar se tiče mladih piscev, zasluži predvsem pozornost mladi prozaist Ivan Ribič,» je dejal Vidmar. Mislim, da je to eden izmed naših najbolj nadarjenih fabulistov. Njegova moč ni v risanju značajev, ali v globoki psihološki problematiki ,temveč v izredno živahni fabulistiki. Ko se bo znašel tudi v opisih psiholoških stanj, bo to zares dober pisatelj. Pred kratkim sta izšli dve njegovi knjigi, daljša povest «Ljudje onkraj reke» in proza iz partizanskih dni «Stopinje v snegu».

Vidmar je nato govoril o krojitvi mladih slovenskih proznih piscev: Benu Zupančiču, Andreju Hiengu in Ivanu Kovačiču. V nasprotju z Ribičem je mogoče pri Zupančiču opaziti prav živahno zanimanje za psihološko poglobitev. Dejanje je pri tem pisatelju bolj postransko, glavno pozornost pa posveča psihološkemu klesanju likov. V mnogih svojih delih se zanima za problematiko človeka naših dni. Ko bo povsem dozorel, bo Zupančič, po Vidmarjevem mnenju, postal zelo zanimiv pisatelj.

Druga dvojica, Andrej Hieng in Ivan Kovačič — je nadaljeval Vidmar —, ki sta se do danes v glavnem javljala v književnih revijah in še nista izdala lastnih knjig, sta zelo zanimiva. Hieng je napisal zelo zanimive novele, ki pogosto vsebujejo zelo težko problematiko, ki pa so včasih, lahko bi se reklo, celo nekoliko perverzne. Pri vsem tem kaže izredno nadarjenost in lahko bi se razvil v resnega pisca. Nekaj enostavnejši, pa vendar zanimiv pisatelj je Kovačič, ki opisuje zlasti nekatere sloje ljubljanskega meščanstva današnjega časa. Sliši se, da

BENO ZUPANCIC

njegovo prozno zbirko «Ljubljanske razglednice» prevajajo in da bo v kratkem izšla v založbi sarajevske «Svjetlosti».

Nato je Vidmar govoril o mladih pesnikih, kot so Menart, Pavček in Zlobec, katerih imena so že razmeroma precej znana, pa tudi o nekaterih drugih mladih pesnikih in pripomnil naslednje: «Pri teh mladih pesnikih, ki so sicer modernisti, so te modernistične tendence mnogo manj opazne kot pri mladih srbskih ali hrvatskih pesnikih. Pri njih ni ekstremov in ni stvari, zaradi katerih bi se javnost čudila ali razburjala.

S področja književne kritike je Vidmar poleg Janka Kosa omenil še Tarasa Kermavnerja, Kajetana Koviča in še nekaj imen.

Na zadnje vprašanje o razdelitvi književnikov po literarnih smereh in o morebitnih namenih ,da začne izhajati kakšna nova revija, je Vidmar odgovoril:

«Novih revij za enkrat ni, morda tudi zato, ker je precej težko najti sredstva... Tudi ni kakih posebnih umetnostnih načel, vsaj kolikor jaz vidim, po katerih bi se književniki ločili. Književniki so se razdelili bolj po načelu generacij, da se tako izrazim: starejši so zbrani okoli revije «Naša sodobnost»,

CIRIL ZLOBEC

mlajši pa okoli «Besede». Če obstajajo kakšne načelne razlike potem so te v kritiki in v estetskih pojmovanjih, manj pa v umetnostnih manifestacijah. Pisci iz kroga «Besede» so imeli spočetka morda vzore na Zahodu, v reviji so večkrat objavljali prevode Camusa, Faulknerja in drugih, na katere so v zadnjem času postali pozorni, toda zdi se mi, da je bila to bolj nekaka informativna tendenca kot želja, da bi tudi oni šli po isti umetniški poti. Ceprav se včasih čuti vpliv zahodnoevropske literature na te mlade književnike, vendar to ni v takšni meri, da bi mogli reči, da gre za novo šolo, novo literarno smer,» je zaključil Vidmar.

Stalinska praksa in pojmovanje pod udarci kritike sovjetskega tiska

«Pravda», «Izvestja» in «Trud» ostro kritizirajo dosedanji sistem birokratiziranja in centraliziranja, ki je tik pred Stalinovo smrtjo postal pravi absurd z vsemi svojimi parazitskimi značilnostmi

V ZSSR se v zadnjem času uporno dela na odstranjevanju onih slabih strani in pojavov v družbeno političnem organizmu, ki onemogočajo kakršen koli napredek. V vrsto takih ostankov in pojavov spada tudi aparat državne uprave in to začensi od raznovrstnih in številnih ministrstev, do velikanskega administrativnega aparata v tovarnah, sovhozih, strojnotehničnih postajah in celo kolhozih. Centraliziranje in birokratiziranje vsega, kar se birokratizirati da, je tik pred Stalinovo smrtjo doseglo tako stopnjo, da je postala najbolj izrazit absurd z vsemi svojimi zelo parazitskimi značilnostmi. Ob takem stanju v upravnem aparatu si je bilo nemogoče zamisliti neko izboljšanje v najbolj kritičnih panogah in vejah in posebno še v gospodarstvu, ki je zaradi takega načina vodenja utrpelo največ škode.

To je, kot kaže, postalo jasno tudi sedanjim voditeljem ZSSR, ker sicer bi bilo težko objasniti neke ukrepe, ki jih je novo vodstvo podvzelo in ki, blago povedano, ne gredo v prilog niti prejšnji preksi, niti prejšnjim teorijam o državnem aparatu. In to ne glede na težnje, ki se od časa do časa javljajo in v kateri se želi zakriti dejanski prelom s starim stanjem. Prej je bil upravni aparat za množice nekaj neznanega, pravi tabu. Napad na upravni aparat bi bil pomenil isto, kot napad na centralni komite, ali na vlado in posledica takega napada je bila, ali zapor, ali pa Sibirija.

Danes pa o tem istem aparatu moskovska «Pravda» od 9. decembra piše sledeče: «...nemogoče je ne opaziti to, da v organizacijski strukturi in gospodarski dejavnosti državnega aparata naletimo na mnoge pomanjkljivosti». To je samo uvod, v nadaljnjem pa isti časopis piše: «...Birokratska praksa v nasprotju z Leninovimi načeli organizacije državnega aparata, poraja kaos, nemarnost, neodgovornost, odteguje sovjetske delovne ljudi in specialiste od organiziranega dela v podjetjih, industrije, transporta, strojnotehničnih postaj in kolhozov... Več stopenj v sistemu upravljanja v podjetjih izziva birokratsko dopisovanje in ovira naglo reševanje gospodarskih vprašanj. V sistemu vodenja posameznih važnih panog industrije se vse do danes dopušča čezmerna centralizacija».

Že to je zelo važno, toda še mnogo bolj važna je kritika upravnega aparata v sami proizvodnji. «Uradniški kader upravnega aparata v manjših podjetjih po pravilu sledi strukturi tovarniških uprav in velikanskemu aparatu velikih podjetij», piše «Pravda». List «Izvestja» pa je glede tega vprašanja še mnogo bolj točen in odločen: «Velikanski, večstopenjski aparat s paralelno delujočimi organi slabi vodenje podjetij, ustvarja bazo za bohotenje nemarnosti, birokratizma in vodi k povsem nenormalnemu povečavanju načelniškega kadra v odnosu na ostale delovne ljudi».

«...Prevelik kader upravnega aparata v podjetjih ustvarja v mnogih podjetjih velikansko upravno strukturo, kar komplicira vodenje proizvodnje, odteguje znaten del specialistov od reševanja osnovnih nalog izpopolnjevanja proizvodnje, slabi proizvodno tehnične, tehnološke in konstruktorske službe podjetja». — pišejo «Izvestja».

«... Razpečevalska služba in služba za planiranje — piše glede istega problema «Pravda» — so neprimerno obsežne... Sedanji administrativni aparat odteguje največje število delovnih ljudi od neposrednega sodelovanja v dejanski proizvodnji. V istem času pa sta brzina in rast sovjetskega gospodarstva in družbenega bogastva v veliki meri odvisna od pravilne razdelitve delovnih rezerv med sektorjem dejanske proizvodnje in sektorjem uprave». V istem stilu, z istimi argumenti in v istem ter s sličnimi formulacijami pišejo tudi ostali sovjetski časopisi. Razlike so samo v poudarjanju posameznega momenta. Časopis «Izvestja» n. pr. vztraja na krepitvi krajevnih in sploh nižjih organov oblasti, organ sindikatov «Trud» pa na tezi, da se odpuščeni uslužbenci ne bi smeli vriniti v druge dele upravnega aparata, kar se pogosto dogaja, ampak da bi se morali prekvalificirati za delo v neposrednem proizvodnem procesu.

«Ti delovni ljudje — piše «Pravda» — se morajo uporabiti v neposredni proizvodnji, kjer se ustvarjajo materialne dobrine. Kot rezultat zmanjšanja upravnega aparata bodo prihranjene milijarde rubljev državnih sredstev».

Toda to še ni konec opikrajevnih svetih. V istem času se dela tudi na krepitvi vloge krajevnih in vaških svetov, posebno njihovih plenumov. Po pisanju lista «Izvestja», «so krajevni sveti pozvani, da postanejo neposredni organizatorji širokih množic v borbi za izvedbo vladne politike in komunističnega procesa. Dejansko sporedno z zmanjšanjem aparata v osrednjih ustanovah se zmanjšuje tudi aparat nižjih organov. Zmanjšuje se aparat v podjetjih, mestnih in ne partije v sovjetski upravi... Sveti so borbeni organi množic — pišejo «Izvestja». Sovražniki, proti katerim se sveti morajo boriti so: «Pomanjkljivosti državnega aparata, pisarniške metode vodenja, nemarnost in birokratizem».

O krepitvi krajevnih svetov pišejo «Izvestja» od 23. novembra sledeče: «Izvršni komiteji krajevnih svetov so obvezni, da posebno vztrajno delajo na poenostavljenju in zmanjšanju upravnega aparata v manjših podjetjih in posebno v podjetjih krajevne industrije in v obrtniških zadrugah».

Če to priznanje vsaj nekaj pomeni, je to predvsem v tem, da poziva množice, naj bi podprle vladno politiko v borbi proti odporu birokracije in njenih položajev, katerih se birokracija noče odpovedati brez močnega odpora. Ta odpor pa je sicer razumljiv.

Pred dvema letoma bi se bilo o tem moglo le samo kaj predpostavljati. Toda ključ dejstvu, da so ti procesi že precej daleč in prav zaradi tega se s samim tem, kar je bilo doslej rečenega, ne zaključuje in dokončno okarakterizira njihova ocena niti njihov način. Ti procesi imajo mnogo globlji pomen in mnogo bolj načelni pomen, posebno če se upoštevajo posledice, ki so jih že izzvale in posledice, ki bodo sledile po tej ostri kritiki in po praktičnih ukrepih, ki delno vsaj že negirajo staro prakso in stara pojmovanja teh vprašanj. V vsakem primeru je vračanje na staro pot otežkočena. Birokratizem torej hočeš nočeš sedi na veji, ki se suši, posebno pa je vprašanje, koliko bodo ti procesi v bodoče zavzeli hitrejši ali milejši tempo in do katere meje se bodo razvijali.

To, kar velja za Italijane v Švici, mora veljati za Slovence v Italiji

Isto velja za koroške Slovence, proti katerim se zaganjajo isti avstrijski krogi, ki se zgražajo nad italijanskim ravnanjem z Nemci v Južni Tirolski

Pred kratkim smo v našem dnevniku poročali o tem, kako se na Koroškem znova pojavljajo poskusi diskriminacije na račun tamkajšnjega slovenskega življa. Gre za okrepljeno akcijo že znanih najbolj reakcionarnih avstrijskih elementov, s katero se hoče slovenskim staršem kratiti pravica, da šolajo svoje otroke v njihovem materinem jeziku. Hkrati pa, ko se z vso besnostjo zaganjajo proti najosnovnejšim pravicam koroške slovenske manjšine, in to s sredstvi najbolj umazanega nasilja, se po drugi strani na ves glas zgražajo nad italijansko vlado, češ kako ta ravna s pripadniki nemške manjšine na Južnem Tirolskem, kjer jim krati vse pravice in zavira njihov naravni razvoj. Poslanec ljudske stranke v dunajskem parlamentu dr. Gschnitzer je med drugim obtožil Italijo, da ne izpolnjuje določil pariške pogodbe, da vrši asimilacijo nemškega prebivalstva in ga, z eno besedo, povsod izpodriva. Dalje, da izgublja zaradi ukrepov italijanske vlade južnotirolska pokrajina čedalje bolj svoj prvotni značaj in da te težnje italijanske vlade niso nič manj nevarne, če se ne izvajajo več na osnovi fašističnih, marveč «demokratičnih» metod itd. Mi se s temi izvajanji avstrijskega poslanca povsem strinjamo, vendar postavljamo hkrati tole vprašanje: Ali ne velja morda vse to prav tako tudi za avstrijske oblasti in politične organizacije v odnosu do koroških Slovencev? Saj vendar ni moč imeti v nekem načelnem vprašanju za vsak primer posebno in docela nasprotno stališče! To je nemoralno in nikamor ne privede, se pravi, privede lahko samo v slepo ulico, tako glede vprašanja samega, kot glede ureditve odnosov med posameznimi državami, privede v skrajnih posledicah do zaostritve vse mednarodne situacije. Treba zatorej predvsem pomesti pred lastnim pragom in šele zatem storiti to tudi drugje.

Se en primer takšnega nekritičnega stališča. Italijanski publicist Curzio Malaparte je pred nedavnim, kot razvidno iz njegove stalne rubrike «Battibecco» v reviji «Tempo», obiskal švicarsko zvezno republiko. Splošno znano je, da sodi ta dežela med tiste, kjer je nacionalni šovinizem neznan in so narodnostnim skupinam zagotovljene vse njihove pravice. Vse to je izpeljano celo do takšne stopnje, da je moral Curzio Malaparte priznati, da se je proces italijanske kulturne evolucije v Ticinu uspel obvarovati pred vsemi tistimi napakami in reakcionarnimi odkloni, ki so danes značilnost italijanske kulture. Dalje pravi, da je kultura Italijanov v kantonu Ticino takšna, kakršna bi danes mogla biti tudi v Italiji, če bi ne zapadla v stanje, pri katerem se je iz kulture preporoda, polnega življenjskih klic in svobodoljubnega duha, spremenila v reven instrument reakcije, laži in hinavščine.

Zares sijajno spričevalo za Švico, ki ji ga je dal Curzio Malaparte, sicer dobro znan tudi po svoji šovinistični nestrpnosti, posebno kadar steče pogovor o Jugoslaviji. Toda ne mislimo o tem govoriti. Omeniti smo hoteli samo kako lepo in iskreno se zna Malaparte navduševati nad naprednim stanjem v Švici, še posebno kar zadeva svobodni in neovirani razvoj italijanske narodnosti, ki je na kulturnem področju, po njegovih lastnih besedah, dosegla celo več kot pa je bilo v tem pogledu doseženo v Italiji. In kako srečen je, da more to ugotoviti! Ko v nadaljevanju svojega članka omenja hkrati tudi izvolitev ticinskega Italijana Giuseppa Leporija za švicarskega zveznega ministra, obsojajoč obenem nekatere politične poteze njegovih nasprotnikov iz vrst nemških ter francoskih radikalnih liberalcev, pravi Curzio Malaparte, da se tega uspeha ne veseli, ker bi predstavljal italijansko zmago, ampak zaradi tega, ker predstavlja zmago določene manjšine v nedrih velike švicarske družine, pri čemer, po njegovih besedah, ne gre za nacionalizem, ampak za zmago pravice.

Lepo misli in piše Malaparte in nihče ne more oporekati njegovemu navdušenju nad tem, kako danes žive in se razvijajo njegovi sonarodnjaki v Švici, državi, kjer so vsi državljani brez razlike narodnosti enakopravni pred zakonom tako glede pravic kot dolžnosti.

Nedvomno, da bi tudi mi tržaški Slovenci ne kazali manjšega navdušenja, če bi mogli pred samimi seboj in pred vsem svetom to isto ugotoviti ter izjaviti, kadar bi nanesel pogovor na naš položaj v okviru italijanske republike. Toda naše stanje in položaj sta na žalost vse drugačna od onega italijanske narodnosti v Švici, sta zelo daleč od njega. Ne samo, da nimamo zagotovljene nobene tistih širokih možnosti, pri katerih bi bilo recimo mogoče izvoliti enega naših ljudi na ministrski položaj v rimski vladi (glede tega ne obstaja niti najmanjša teoretična možnost), da nismo v splošnem enakopravni z ostalimi državljani ne na političnem ne na gospodarskem področju, marveč nimamo — dasi bi morali vsaj zdaj, po sklenjenem londonskem sporazumu to imeti — zagotovljenih niti tistih najosnovnejših človečanskih in političnih pravic, glede uveljavitve katerih bi danes sredi civilizirane Evrope sploh ne smelo biti diskusije.

Kako dolgo bo trajala ta naša borba za jezikovno, gospodarsko, politično, šolsko itd. enakopravnost ne moremo vedeti, vemo samo to, da jo je treba voditi ter izpeljati do konca, ker imamo v tem pogledu najmanj enako sveto pravico kot italfijanska manjšina v Švici, ki je to že dosegla, ali ona nemška na Južnem Tirolskem, ki se zanje postavljajo tudi v Avstriji, pri čemer pa niti ena niti druga obeh matičnih dežel, t.j. Avstrija in Italija, se vse do danes še ni uspela dokopati do spoznanja, kako da ni ne pravično ne sodobno ne v korist normalizacije mednarodnih odnosov ter utrditev miru, če se okrog enega in istega načelnega vprašanja zavzemajo različne rešitve, kakor pač to vsakokrat kaže, kadar gre za zadostitev samo svojih lastnih sebičnih smotrov.

PO STOPINJAH PIERA GOBETTIJA

LIBERALNI RADIKALIZEM

(Država, demokracija in delavsko gibanje)

Zadnja številka tednika «Il mondo» objavlja zanimiv uvodnik izpod peresa Lea Valianija pod naslovom «Izkušnje». Članek spada v vrsto člankov, ki so jih vidnejših italijanski politični delavci prispevali k diskusiji o sporazumu med laičnimi (nekonfesionalnimi) strankami. Pred njim so se oglasili Ugo La Malfa, Scalfari, Cattani, De Capraris, Adolfo Battaglia in Enzo Forcella.

Osnovno vprašanje v tej diskusiji je kako zagotoviti italijanski demokraciji normalen razvoj in jo oborožiti proti nevarnostim z desne in z leve (pod vplivom kominformovske politike). Najbolj razgledani intelektualni krogi, ki se zavzemajo za demokratični napredek in ki izhajajo iz vrst italijanskega liberalizma, so si danes na jasnem, da brez podpore italijanskega delavstva ni mogoče doseči tega cilja. Potrebo po naslonitvi demokracije na italijansko delovno ljudstvo je podčrtal zlasti Enzo Forcella, medtem ko je vsem diskutantom skupno liberalno izhodišče, izhodišče priznava, da demokracija ne more živeti brez podpore in aktivne udeležbe delavskega razreda na vseh toriščih javnega življenja.

Ti liberalni radikali so se celo povzpeli do prepričanja, da je usoda italijanske demokracije življenjsko povezana z vprašanjem ali bo državi uspelo s pametno politiko prepričati italijansko delovno ljudstvo, da ona nima namena vzpostaviti fronte veleindustrijskega in veleposestniškega kapitala proti njihovim življenjskim interesom. Demokracija more postati demokracija le, če se iz formalne spremeni v ljudsko demokracijo, ob spoštovanju osnovne demokratične (liberalne) zahteve, ki se za te pristaše liberalnega radikalizma istoveti z demokratičnimi svoboščinami izza francoske revolucije.

Leo Valiani analizira v tej smeri dosedanje poskuse liberalnega radikalizma v anglosaških deželah (laburizem, ameriški New Deal), odnosno v skandinavskih deželah, kjer so to vlogo z uspehom prevzele socialdemokratske stranke. A medtem ko je v omenjenih deželah ta poskus v glavnem uspel, smo v Italiji pogrešali politično, praktično stičnost liberalnega radikalizma z delavskim gibanjem. Poskuse v tej smeri smo sicer imeli že za časa Giolittija, ki pa niso uspeli kljub temu, da so socialisti (reformisti) gledali z zaupanjem na Giolittijevo notranjo politiko.

Po vojni imamo edini poskus v obliki demokrščanske stranke, toda «medrazredni kompromis ni nikoli trajen, niti če se doseže pod konfesionalno obvezo», pravi Valiani, in nadaljuje: «Na terenu razrednih koristi so protislovja končno vedno močnejša od možnih kompromisov». Ta pot je za demokracijo raje nevarna kot koristna.

«Gre torej za to» — pravi Valiani — «da z naše strani nadaljujemo z večkrat prekinjenim gibanjem, z najboljšim namenom odstraniti to pot napake in slabosti preteklosti. Gre za to, da dokažemo vsaj srednjim delodajalskim krogom, da je zahteva po socialni pravičnosti in družbeni porazdelitvi — ki jih postavlja delavstvo, kmečko in nameščensko sindikalno gibanje, mogoče vskladiti z zdravim in procvitajočim gospodarstvom».

Tu seveda ne gre za pridige. Država mora izvajati fiskalno politiko pravičnega obdavčevanja, ki more biti orodje gospodarskega napredka le pod pogojem, da jo spremljajo tudi drugi osnovni ukrepi za pospeševanje proizvodnosti — poudarja Valiani —; od države pa zahteva, da dokaže delavskemu gibanju, da more računati na njeno podporo, če sprejme njene trajne zahteve v mednarodni politiki (ki so danes evropeistični) in potrebo strogega nadzorstva nad plačilno bilanco. Valiani zaključuje z naslednjim predlogom: «Koristno bi bilo ponovno vzpostaviti središče intelektualnih političnih sil, ki bi nadaljevale razgovor, po potrebi tudi polemično, vsaj s sindikalnimi delavskimi silami, v pričakovanju, da ga raztegnejo tudi na tiste strankarske sile, ki nas bistveno zanimajo.»

Vsekakor gre za zanimiv poskus italijanskih naprednih liberalnih krogov, ki je na splošni liniji neodvisnega socialističnega gibanja in demokratičnih gibanj kakor n. pr. «Unità popolare», gibanja, ki so si na jasnem glede osnovnih vprašanj italijanske demokracije, gibanja, v katerega vodstvo spada tudi Leo Valiani, ki je imel letos v Trstu — žal premalo obiskani — dve predavanji o zgodovini socializma v Italiji in v Trstu. (Valiani je letos obiskal Jugoslavijo in o obisku poročal v reviji «Il Ponte»).

POPLAVE V SEVERNI NEMČIJI

Poplave v Severni Nemčiji. Bencinska postaja v Hamburgu; delavci rešujejo bencinsko črpalko.

TRST, sreda 29. decembra 1954

PRIMORSKI DNEVNIK

VREME Vremenska napoved za danes: Lepo, suho vreme z delno oblačnostjo. Kasneje se bo oblačnost povečala, možne so tudi krajevne manjše padavine. — Včerajšnja najvišja temperatura v Trstu je bila 8.7 stopinj; najnižja pa 6.9 stopinj.

RADIO Opozarjamo vas na sledeče oddaje: **Trst II.:** 20.25: Matetić-Ronjgov: Roženice. — **Trst I.:** 21.05: G. Verdi: «Atila», opera s prologom v 3 dejanjih. — **Koper:** 18.00: Običaji ob Novem letu. — **Slovenija:** 15.30: J. Kruess: Če Jožek sanja, vesela radijska igrica.

ŠPORTNE VESTI

DAVISOV POKAL SO SI OSVOJILE ZDA

ZDA-Avstralija 3:0

Američana sta zmagala tudi v igri v dvoje in tako po štirih letih zopet priborila Ameriki slavni pokal

SYDNEY, 28. — Z zmago v igri v dvoje so ZDA osvojile Davisov pokal, ki ga je štiri leta zaporedoma imela Avstralija. Američana Trabert in Seixas sta premagala Hoada in Rosewalla s 6:2, 4:6, 6:2, 10:8.

Po zmagi je kapetan ameriškega moštva Bill Talbert izjavil, da se mu zdi, da bodo ZDA lahko za več let obdržale Davisov pokal. Seixas ima sicer že 31 let in ne bo več dolgo tekmoval, vendar pa je Talbert mnenja, da ga bo kmalu dostojno zamenjal Richardson. Talbert je tudi dejal, da sedaj gotovo ni na svetu igralcev v boljši fizični in moralni kondiciji kot sta Trabert in Seixas.

Hopman, kapetan Avstralcev je priznal, da sta bila Američana boljša. Zlasti za Seixasa je dejal, da je pokazal najboljšo igro v svoji karieri. Za svoja dva igralca je dejal, da sta še mlada in da se bosta morala še marsičesa naučiti.

Športni komentatorji so na splošno mnenja, da sta Avstralca tako včeraj kot danes zagrešila preveč napak in se vprašujejo, če ni bilo vse to posledica prehudega treninga.

Jutri bo igral Trabert proti Rosewallu, Richardson, ki bo nadomestil Seixas, pa proti Hoadu, če ne bo tudi namesto tega igral Hartwig.

Crvena zvezda druga na košarkarskem turnirju v Bruslju

V Bruslju je bil mednarodni košarkarski turnir, na katerem je poleg belgijskega moštva Antwerpen sodeloval še pariški Racing, finski Panterit, grški Panhelenios ter jugoslovanski prvak Crvena zvezda iz Beograda.

Crvena zvezda je 24. dec. premagala Antwerpen s 86:74 (45:36). Panhelenios pa je premagal Racing z 81:56 (40:24). Naslednjega dne pa je Racing premagal Crveno zvezdo s 65:60 (29:40). Antwerpen je 26. dec. premagal Racing z 72:62, Panrelenios pa Panterit z 68:61. Zaradi enakega števila točk toda z boljšo diferenco košev je Crvena zvezda postala finalist svoje skupine. Vendar pa jo je v finalu premagal Panhelenios s 67:56. V borbi za drugo mesto pa je pariški Racing premagal Panterit iz Helsinkov s tesnim rezultatom 53:51.

* * *

MUENCHEN, 28. — Nemški košarkarski prvak S. S. Bayern je premagal moštvo Benelli iz Pesara z 59:53 (24:26).

Jugoslovanski nogometaši v inozemstvu

Precej jugoslovanskih nogometnih moštev gostuje v inozemstvu, vendar z različnimi uspehi — ali neuspehi. Beograjski Partizan je po zmagi v Parizu igral v Reimsu proti dunajski Austriji in tekmo izgubil. Prvi polčas se je končal z 1:0 v korist Partizana, toda v drugem polčasu so dali Avstrijci pet golov, Partizan pa le še dva; končni rezultat 5:3 za Avstrijo.

Državni prvak Dinamo je v Grčiji izgubil obe prvi tekmi. Najprej ga je premagal Panathenaikos z 2:0, potem pa še Olimpiakos iz Pireja s 3:1.

Več uspeha imajo manjši klubi. Tako je Zagreb premagal v Alžiru tamkajšnjega prvaka Galia s 4:1, beograjski Metalac pa je zmagal v dveh tekmah v Darmstadtu v Nemčiji. Najprej je premagal moštvo Victoria Aschafenburg s 4:3, nato pa Sportverein s 3:2. Vojvodina pa bo odigrala šest tekem na Malti in je v prvi že zmagala proti Sliem Wanderers s 3:1.
ariedb;2itt)2),Tdšjm?e m mb

Smučarski skok

V St. Moritzu je bila mednarodna skakalna tekma, na kateri je zmagal Avstrijec Othmar Hrouska. Rezultati:

1. Hrouska (Avstr.) 213,5 točk (63,5 m, 65 m); 2. Daeschaer (Švica) in Schneider (Šv.) 208,5 (63, 62,5 in 62,5, 65); 4. Erwin Steinegger (A.) 203 (60, 64); 5. Winkler (A.) 201 (58,5, 63); 6. Pohl (Nemč.); 7. Moeckl (N.) in Nylund (Norv.) itd.

Sovjetska hokejska reprezentanca je premagala švedsko reprezentanco v Stockholmu s 3:0 (1:0, 2:0, 0:0).

STOCKHOLM, 28. — Danes je sovjetska reprezentanca spet premagala Švede s 3:2 (1:0, 1:1, 1:1).

Emil Zatopek je bil povišan v podpolkovnika. Češkoslovaška vlada mu je hkrati podelila tudi letošnjo «mirovno nagrado».

Britanija in ZDA

(Nadaljevanje s 3. strani)

ko je Kitajska postala močna, se mesto daje predstavniku poražene skupine.

Smatram, da ameriško stališče ni pravilno. To stališče spominja na kratkovidno stališče britanske vlade po prvi svetovni vojni, ko je podpirala Kolčaka in reakcionarje proti boljševikom in tako omogočila Leninu, da je dobil podporo ruskih nacionalistov. So pa tudi drugi podobni primeri v zgodovini, kot na pr. podpora emigrantom proti francoski revoluciji ob koncu 18. stoletja. Ali si moremo zamisliti kak učinek bi v Ameriki v dobi revolucije imela podpora evropskih sil, ki bi se borile proti vladi, na primer na Bermudskih otokih proti predsedniku Washingtonu.

Predvsem sem gotov, da je za svetovni mir življenjsko važno, da se zelo pozorno izognemo vsakemu dejanju, ki bi lahko Azijo obrnilo proti Zahodu. Kolonializem umira, toda v novih odnosih med azijskimi narodi in Zahodom je potrebno izvršiti velikansko delo; podpirati dvig življenjske ravni Vzhoda.

Zaradi tega smo mi, kakor mnogi Američani, bili zelo vznemirjeni zaradi navidezne moči, ki jo je imel senator McCharty in tisti, ki podpirajo njegova netolerantna gledišča.

GORIŠKI IN BENEŠKI DNEVNIK

KONČNO VSAJ ENA UGODNA VEST

Tržiške ladjedelnice bodo gradile novo ladjo

Gre za 35.500 tonsko petrolejsko ladjo na turbine, ki jo bodo dokončali do februarja 1957

Izvedelo se je, da sta namestnik ravnatelja CRDA inž. Crovetti in ravnatelj tržiške ladjedelnice inž. Costanzi 24. decembra podpisala v New Yorku pogodbo s Panama Transport Company (ki spada v okvir skupine Esso Standard) za gradnjo 35.500-tonske turbinske ladje. Ladjo, ki bo največja te vrste, do sedaj zgrajenih v Italiji, bodo izdelali delavci tržiške ladjedelnice in bo dokončana v februarju 1957. leta. Motor ladje pa bo izdelala Tovarna strojev v Trstu.

Novo naročilo je razveselilo tržiško delavstvo, ki se je že dalj časa obupano spraševalo, kaj bo v prihodnjem letu. Znano je, da so splovišča tržiške ladjedelnice CRDA že več časa prazna in da so maloštevilni delavci zaposleni le pri popravilu «Maripose», ki bo kmalu izročena prometu. Kot smo že navedli, bo nova turbinska ladja precej velika in bo zagotovila delo mnogim zaposlenim v ladjedelniškem oddelku, vendar pa bo še večina delavcev ostala izven proizvodnje, če ne bo drugih naročil. Ravnateljstvo CRDA sicer pravi, da je v zadnjem času podpisalo pogodbe za nove ladje tudi z družbami Adriatica, Martinolich in Sicuia iz Palerma. Vsekakor je sedaj ladjedelnica v krizi in vodstvo se bo moralo pravočasno pozanimati, da delavci ne bodo ostali izven proizvodnje in s tem tudi prikrajšani pri njihovih mezdah.

—o—

Danes bo v Romansu izvoljen nov župan

Drevi se bodo v občinski dvorani v Romansu prvič sestali novoizvoljeni občinski svetovalci. Kot je že znano, so bile pred kratkim volitve v občinah Romans in Vilesse. V Romansu je zmagala kandidatna lista, ki sta jo predstavljali KPI in PSI. Najbrž bo za župana izvoljen zastopnik kominformistične kandidatne liste.

Z novim letom v Gorici tudi novi avtobusi

Se vedno se nekateri meščani sprašujejo, ali bo podjetje Ribi še nadalje vzdrževalo mestni promet z avtobusi. Javnosti je sicer znano, da je občinski svet sklenil pogodbo za novo leto s tržaškim podjetjem Astar, vendar pa si ljudje še ne morejo zamišljati, kako se bo praktično izvedla ta pogodba.

Astar bo v Gorici imela drugačen naziv, in sicer ATA, kar pomeni Prevozniška avtomobilistična agencija. Njen predstavnik Ruggero Fachin se je 25. t.m. sestal z uslužbenci dosedanjih prog in jim obljubil, da se bo držal pogodbe, v kateri je med drugim člen, ki govori o prevzemu vsega osebja v službo.

Promet se bo razvijal še naprej po istih avtobusnih progah: proga 1 — severna postaja - južna postaja; proga 2 — južna postaja - bolnice; proga 3 — Travnik - Standrež - Sovodnje - Rubije; proga 4 — Travnik - Ločnik; proga 5 — Travnik - pokopališče - letališče; proga 6 — južna postaja - Stražice - Montecucco; proga 7 — Ul. XX. avgusta - Podgora; proga 8 — Ul. IX. avgusta - Pevma. Na vseh progah bodo vozili novi avtobusi.

Letna obnova obrtnic

Zveza trgovcev goriške pokrajine obvešča vse lastnike javnih obratov in ostale trgovce z obrtnicami, podvrženimi letni obnovi in raznim državnim taksam, da danes, v sredo 29. decembra, zapade rok za predložitev obrtnic Zvezi trgovcev in za plačilo zadevnih taks.

KINO

CORSO. 16.30: «Kruh, ljubezen in ljubosumnost», V. De Sica in G. Lollobrigida.

VERDI. 16: «Pohod Kybrov», T. Power, panoramsko platno.

CENTRALE. 17: «Nikoli ni prepozno», P. Stoppa in I. Barzizza.

VITTORIA. 17: «Dve sroti», M. Bru in M. Vitale.

MODERNO. 17: «Vrata miru».

SKLEPI OBČINSKE GRADBENE KOMISIJE

Odobritev številnih načrtov za gradnjo stanovanjskih hiš

Nekatere načrte je komisija sprejela s pogojem, da se nekoliko spremenijo

Pred dnevi se je sestala goriška občinska gradbena komisija pod predsedstvom dr. Bernardisa. Komisija je odobrila sledeče gradbene načrte:

Ada Mengotti - notranja popravila in dograditev enega nadstropja stanovanjske hiše v Ul. Manzano 9; Romano Comauli - gradnja stanovanjske hiše v Ul. Avellino; Riccardo Boemo gradnja stanovanjske hiše v Ul. Udine; Giuliana Piotti - gradnja skladišč in garaže v Ul. Morelli 6; Egidio Spessot - gradnja stanovanjske hiše v Ločniku; Raimondo Rizzi in Maria Bearzi - gradnja stanovanjske hiše s skladiščem v Ul. Duca d'Aosta; Angiolina De Colle - gradnja stanovanjske hiše v Ul. Fatebenefratelli; Elisa Bacchetti - razširitev zgradbe v Ul. Lungo Isonzo 35; Armando Peressin - gradnja garaže v Ul. Brigata Pavia.

Gradbena komisija se je izrekla tudi za naslednje predložene načrte, vendar s pogojem, da se nekoliko spremenijo: Maria Faganel - gradnja stanovanjske hiše s trgovinami Ul. S. Michele; Italo Olivo - gradnja stanovanjske hiše v Ul. d'Azeglio; Adelma Delpin - gradnja stanovanjske hiše v Ločniku; dr. Pietro Zanei - gradnja stanovanjske hiše v Ul. Antonini; Lidia Bregant - dograditev enega nadstropja stanovanjske hiše v Ul. Udine 30; enak načrt so odobrili tudi Brunu Venturiniju v Ul. Luzzatto. Primu Pascotto pa so odobrili načrt za gradnjo zgradbe v industrijske in stanovanjske namene v Ul. Duca d'Aosta.

Davek na živino se ne bo zvišal

Kakor javljajo, je poslanec Bonomi predložil finančni komisiji poslanske zbornice načrt zakona, po katerem se ne bo smel povišati davek na živino, katerega je določila finančna intendanca.

Silvestrovanje pri „Zlatem pajku"

Na Stefanovo so zopet odprli vrata dvorane «Zlatega pajka».

Kot lansko leto bo tudi letos v isti dvorani silvestrovanje. Da bi se pa preprečil velik naval, sporoča uprava dvorane naj se vsi tisti, ki nameravajo pričakati novo leto pri «Zlatem pajku» pravočasno, in sicer do vključno četrtka zvečer vpišejo v trgovini «Vinolia», ki ima svoje prostore tik dvorane.

Uprava dvorane nadalje sporoča, da bodo v zimskem času, in sicer začenši z nedeljo, redni plesi vsak teden.

DEZURNA LEKARNA:

Danes posluje ves dan in ponoči lekarna Mantovan, Korzo Verdi 17 - tel. 28-79.

POZOR!!!
Za nabavo potnega lista se obrnite na
AGENCIJO CELERITAS
TRST - Ul. Macchiavelli 13 - Tel. 31 404
ki vam izposluje potne liste, jugoslovanske vizume, prošnje za koprsko področje, različne dokumente: pristojnost, državljanstvo, kazenski list, dokumente anagrafskega urada in dr.
CENE ZMERNE

"MOTO GUZZI"
ZNIZANE CENE

AIRONE TURIZEM 250	349.000	lir
AIRONE SPORT 250	364.000	»
ZIGOLO 98 ccm	149.000	»
ZIGOLO 98 ccm luksuzni	163.000	»
CARDELLINO 65 ccm	99.500	»
FALCONE 500 ccm	399.000	»
FALCONE 500 SPORT	419.000	»
GALLETTO 192 štiri prestave	289.000	»

Franko Trst.
TOVORNI MOTORJI ZVRNLJIVI 15 STOTOV
DELAVNICA ZA BRUSENJE CILINDROV BENCINSKIH IN DIESEL MOTORJEV.
Izključni predstavnik: **CREMASCOLI**
TRST - Ul. F. Severo 18 - Tel. 38903

Televizija za vse
TELEVIZIJSKI APARATI
NAJBOLJŠIH DOMAČIH IN TUJIH TOVARN
po 17 in 21 palcev
GALATIC po 17 palcev — **IRRADIO** s panoramskim platnom po 17 in 21 palcev
PRODAJA NA OBROKE
Višino prvega plačila in obrokov določite sami
ANTENA IN VSA TEHNICNA POMOČ BREZPLAČNO

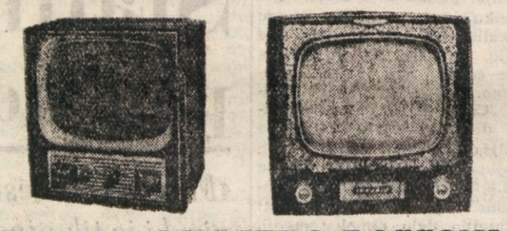

Tvrdka RUGGERO ROSSONI
CORSO GARIBALDI 8 — CORSO GARIBALDI 8

PREDEN SE ODLOČITE ZA NAKUP BLAGA ZA MOŠKO OBLEKO, OGLEJTE SI NAŠIH 500 RAZLIČNIH VZORCEV
A. Pertot
TRST
UL. GINNASTICA 22 - TEL. 95998
Postreženi boste dobro po najugodnejših cenah

Kino na Općinah
predvaja DANES 29. t.m. z začetkom ob 18. uri film:

«Žena za eno noč»
Gino Cervi, Gina Lollobrigida, Nadia Gray
Film, ki ga ne boste pozabili!
Mladini izpod 16 let ni dovoljen vstop

Sestavljena iz najboljšega materiala
Izdelana po najnovejših tehniških odkritjih
Izbrana eleganca modelov
Cene ugodne
Popolno jamstvo za 5 let
Zahtevajte jo pri svojem urarju!

Rihard Orel

V hrvaških naselbinah v Južni Italiji

5.

V Napoleonovi vojski je bil n. pr. neki oficir Nikola Neri iz teh krajev, ki je nenehno priporočal svojim vojakom, ki so bili njegovi rojaki: «Ne mojte zgubiti naš jezik!» Ta je bil zaveden Slovan. Neko ulico v Acquavivi so celo imenovali po njem. Drug primer, ki so mi ga sedaj povedali je iz prve svetovne vojne.

Iz teh krajev je bil v tej vojni konjeniški oficir, ki je hotel sestaviti na fronti škvadron iz samih fantov iz teh krajev ter jim je ukazal, da morajo govoriti *samo* po svoje — «na neš». Izmed odličnih mož, ki so zelo cenili in pospeševali domače narečje, je bil tamkajšnji rojak prof. De Rubertis (roj. 1853), ki je tudi pisal pesmi v domačem narečju.

V omenjeni številki «Prim. dnevnika» je bilo zapisano tudi tole: Leta 1925 je začel neki učitelj poučevati otroke v domačem jeziku, toda kmalu so mu ukazali, naj s tem preneha. K temu pripominjam tole: Domačin, vnet za svoje narečje, učitelj Mihajl Maddelone je bil takoj po prvi vojni imenovan za učitelja na ital. šolah v inozemstvu. Ker je znal hrvaško vsaj v domačem narečju, so ga poslali v Dalmacijo v Šibenik, kjer je poučeval italijansko in nekaj ur tudi v hrvaščini. Tam je ostal do marca l. 1925. Menda je sam zaprosil, da bi se vrnil domov v Acquavivo. Tu je seveda poučeval otroke po italijansko. Ker pa je spoznal, koliko velja znati več jezikov in se je v Šibeniku izpopolnil v hrvaščini, je začel v dodatnih urah poučevati otroke tudi v pravilni hrvaščini. To je trajalo nemoteno do konca šolskega leta. V naslednjem šolskem letu ni nadaljeval več, ker so mu namignili, naj s tem preneha. Pred dvema letoma je ta blagi mož umrl in domačini ga imajo v zelo dobrem spominu, ker so se njihovi otroci z njim prav dobro razumeli. Tako se torej med njimi vedno najde kdo, ki utrja spoštovanje do govorice pradedov.

Res se lahko čudimo, kako se je toliko stoletij ohranila domača govorica s prvotnimi izrazi, čeprav je bila od vsepovsod obkrožena od italijanskih narečij. Glede na jezikoslovje je znanstevno dognano, da je to narečje beguncev in izseljencev z vzhodne obale Jadranskega morja štokavsko-ikavsko z nekimi posebnostmi, ki so lastne čakavskemu narečju. In vse kaže, da so v svoji prvotni domovini uporabljali štokavščino v neposredni bližini čakavščine. Nekateri domačini menijo v svoji preproščini, da so prišli z Istre. Če jih sicer vidimo, jahajo svoje osle ali mezge, natovorjene z običajnimi koši, v katerih nosijo na njive gnoj in kako so oblečeni v znane modre delovne hlače, svetlo jopo in nizko čepico na glavi, se nam zdi, kot da bi srečali ljudi na Koprskem ali Bujskem.

Prebivalci so tu večji ali majhni kmetje, posestniki ali najemniki, pa tudi koloni. Večji posestniki, ki imajo tudi pristave, kjer stalno biva kak njihov oskrbnik ali kolon, imajo tudi do 120 ha zemljišča, srednji 30 ha, manjši kmetje 7 - 8 ha in najmanjši 3 - 4 ha. Glavni pridelki so: pšenica, nekaj turščice, ki pa jo dajejo živini, ker polente ne poznajo, malo ječmena in ovsa. Pridelajo tudi obilo olja, nekaj vina in mnogo smokev, ki jih posuše in poceni prodajajo navihanim nakupovalcem, ki imajo od tega največ dobička. Zelenjave ni mnogo in pridelajo samo paradižnike, jajčevec in papriko ker primanjkuje vode za zalivanje. Ta zelenjava jim služi za vsakdanjo hrano ter jo uporabljajo zlasti opoldne za juho (mineštro). Govejega mesa tu ni, ovčje in svinjsko pa jedo ob določenem času. Za večerjo radi jedo paradižnike, zabeljene s kisom in oljem in ocvrte ali pečene jajčevce. Vse zabelijo z domačim oljem, ki je zelo okusno. Masla ni; tudi testenine so običajna jed. Če stopi kdo v hišo, ko jedo, ga povabijo, naj prisede in zajme z njimi. Človek je skoraj primoran sprejeti vabilo, četudi je jed taka, da mu ne ugaja, ker bi bila sicer huda zamera. Na vsak način mora sprejeti vsaj kozarec vina. Vinogradov ni mnogo. Več pa je oljčnih nasadov, ker oljke tu izvrstno uspevajo. Za 1 stot čistega olja je treba 5 do 6 stotov maslin (tako menujejo domačini sad oljk); za 1 stot oljk pa morajo obrati dve ali tri drevesca. Olje je tu res zelo okusno, vse drugače kot tu pri nas po trgovinah. Cena olja na debelo je 40.000 lir za stot. Vino je tu povečini črno in je tudi zelo dobro pa doseže največ do 11 stopinj. Ker se vinogradnikom zdi to naravno povreto vino prešibko, vlivajo mošt v bakrene kotle kuhati, pod katerimi kurijo. Voda, ki je v moštu, s tem izpuhti in mošt postane bolj koncentriran ter doseže po ohladitvi v sodih od 12 do 14 stopinj, to je toliko, kolikor v Apuliji po naravnem vrenju. Vina prodajo malo, ker ga tudi malo pridelajo; nekateri samo zase. Od svojih pridelkov prodajo največ žita, in sicer pšenice, ki tu uspeva in dobro obrodi. Precej izkupijo tudi od prodaje olja.

Domačin iz Acquavive.

Po značaju so ti prebivalci pravi slovanski vzori, resni in mirni. Italijani jim priznavajo poštenost, resnicoljubnost, delavnost in gostoljubnost. Sploh so zelo prikupljivi. Med njimi ni posebnih sporov; se ne prepirajo in tudi ne preklinjajo. Vedno se tudi zavedajo, da so Slovani — Sluveni in zelo se veselijo obiska naših ljudi. Kot smo že omenili jih je obiskalo že mnogo odličnih slovanskih učenjakov in znanstvenikov, ki so prišli proučevat njihovo narečje. Nabrali so ves zaklad narodnih pesmi in jim potem pošiljali priobčene pesmi v brošurah. Se sedaj hranijo razne družine te zvezke. Mnogi vedno radi segajo po njin ter jih ponovno berejo. Tudi iz Rima od jugoslovanskega poslaništva dobe večkrat kak obisk. Zanimajo jih namreč ti osamljeni rojaki, pa jih pridejo pogledat, pokramljajo malo z njimi in jih končno fotografirajo, kar jih zelo veseli. Tudi sam poslanik s soprogo je bil tu in je obiskal te vasi; posebno v zadnji vasi, Montemitro, se ga dobro spominjajo. Ni dolgo tega, odkar je prišel semkaj iz Rima neki hrvaški duhovnik. Obiskal je vse tri vasi in ostal v vsaki vasi po kakih štirinajst dni. Pridigal je seveda v domačem jeziku in opravil druga cerkvena opravila in molitve. Ljudje so ga bili kaj veseli, ker so ga razumeli. Obiskoval jih je tudi po hišah in se jim tako prikupil s svojo govorico.

Ti prebivalci so razumsko zelo razviti, se učijo radi in pošiljajo tudi radi svoje otroke v šolo. Tiste družine, ki zmorejo stroške, skrbijo še za nadaljnjo izobrazbo na srednjih in visokih šolah. Tako je tu nekaj študentov, ki študirajo na neapelski univerzi. Kot smo že dejali študira eden izmed njih celo slovansko filologijo in zelo dobro napreduje, pri čemer mu domače narečje zelo pomaga in mu lajša študij.

(Nadaljevanje sledi)

Odgovorni urednik STANISLAV RENKO — UREDNIŠTVO: ULICA MONTECCHI št. 6 III. nad. — Telefon številka 93-808 in 94-638 — Poštni predal 502 — UPRAVA: ULICA SV. FRANCISKA št. 20 — Telefonska številka 37-338 — OGLASI: od 8. do 12.30 in od 15 - 18 — Tel. 37-338 — Cene oglasov: Za vsak mm višine v širini 1 stolpca trgovski 60, finančno upravni 100, osmrtnice 90 lir — Za FLRJ za vsak mm širine 1 stolpca za vse vrste oglasov 00 25.- din. — Tiska Tiskarski zavod ZTT — Podružn. Gorica Ul. S. Pellico 1-II. Tel. 33-82 — Rokopisi se ne vračajo.

NAROCNINA: Cona A: mesečna 350, četrtletna 900 polletna 1700, celoletna 3200 lir. Fed. ljud. repub. Jugoslavija: Izvod 20, mesečno 210 din. Poštni tekoči račun za STO ZVU Založništvo tržaškega tiska Trst 11.5374 — Za FLRJ: Agencija demokratičnega inozem. tiska, Drž. založba Slovenije, Ljubljana, Stritarjeva 3-I., tel. 21-928 tek. račun pri Narodni banki v Ljubljani 604 . T . 375 — Izdaja Založništvo tržaškega tiska D. ZOZ - Trst